

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

ISSN 0905 8834

Årsskrift 2018 Ledøje-Smørum Historisk Forening og Arkiv

Årsskrift 2018
Ledøje-Smørum
Historisk Forening
og Arkiv

Foreningens bestyrelse

Formand	Finn Sølvbjerg Hansen	4465 9927
Næstformand og sekretær	Line Ludvigsen	4465 3547
Kasserer	Niels Henrik Rank	2027 4070
	Hans Bindslev	5377 5455
	Knud Larsen	4465 9291
	Bent Thygesen	4497 5054
	Svend Waltenburg	4466 0251
Suppleanter	Hannah Rank	2465 6727
	Hannelore From	2177 4021
Revisorer	Ebbe Engmark	4465 2829
	Birgit Kragh Larsen	4465 9291
Revisorsuppleant	Normann Frederiksen	2622 5802

Historisk Forenings Samling

Adresse Smørum gamle Skole
Smørum Bygade 35
2765 Smørum

Åbningstid 1. søndag i måneden kl. 13-16
(undtagen helligdage og juli måned)

Lokalhistorisk Arkiv

Adresse Smørum gamle Skole
Smørum Bygade 35
2765 Smørum

Arkivleder Rolf Kjær-Hansen

Telefon 7259 7738

Åbningstid Hver torsdag kl. 10-13
1. lørdag i måneden kl. 11-13
(undtagen helligdage og juli måned)

Indhold

Forord.....	3
Oldtidens hovedvej gik gennem Ledøje-Smørum	4
Tuteinfamiliens rigdom har rod i dansk slavehandel ..	10
Nu er jeg den ældste indfødte i Smørumnedre!	20
En nybyggerhistorie fra Tulipanhaven	28
Grønland 1970 – et skoleprojekt.....	36
Nye genstande 2017	45
Med Historisk Forening til Nordengland	52
Lokalarkivet 2018	57
Historisk Forening 2018	60

Artikler i Årsskriftet afspejler ikke nødvendigvis foreningens holdninger.
Ved citat fra Årsskriftets artikler skal kilde angives.

Årsskrift 2018

Redaktion Anni Agerskov
Finn Larsen
Svend Waltenburg
Inga Nielsen

Layout Fredi Paludan Bentsen

Tryk

Forord

Med årsskriftet ønsker Historisk Forening at fortælle om lokalområdet på en sådan måde, at vi bliver klogere på vores historiske baggrund. Hvordan var det at bo her i bronzealderen, vikingtiden eller i de sidste 60-70 år, som er præget af så store forandringer? Vi leverer ikke fyldestgørende historiske redegørelser og slet ikke den endegyldige sandhed, men vi giver nedslag, som forhåbentligt skaber en forståelse for de vilkår, som mennesker gennem tiderne har levet under.

I den første artikel gør vi opmærksom på en række brochurer, der fortæller om oldtidens vigtigste vejstrøg, der krydsede gennem Ledøje-Smørum, samt på Absalonstien, som er en del heraf. Da der har boet mennesker på egnen gennem 5.000 år, er der selvfølgelig også andre vigtige vejforløb i området. Kroppedal Museum har bl.a. gjort opmærksom på vejføring over Værebro Å ved Snydebro, hvor arkæologiske udgravninger viser, at mennesker gennem hele oldtiden har krydset åen her.

I den næste artikel møder vi familien Tutein, der ejede Edelgave Gods i godt 100 år. Denne betydningsfulde handelsfamilie tjente formuer på slavehandel sidst i 1700-tallet og først i 1800-tallet. Danmark var som søfartsnation dybt involveret i denne handel, som bragte ny rigdom til landet. En historie, der skal fortælles, så vi husker, hvad der skete dengang.

Ragnhild Jensen har boet hele sit liv i Smørumnedre. Hun fortæller bl.a. om sin opvækst på Langmosegård, som sammen med Langdyssegård blev udstykket til parcelhusgrunde sidst i 1960'erne. Artiklen fører direkte over til Anne og Hardy Pedersen, der fortæller om, hvordan de købte en af disse grunde og på selvbyggerbasis opførte områdets første parcelhus i Tulipanhaven i foråret 1969.

I den næste artikel møder vi lærerne Viggo Asmussen og Jørgen Bie-Olsen, der i 1970 arrangerede et spændende udvekslingsforløb mellem skolebørn fra Smørum og den lille grønlandske bygd K'agssiarssuk.

Som de foregående år slutter vi af med en række faste indlæg herunder artiklen ”Nye genstande”, samt artikler om årets rejse og arbejdet i henholdsvis Lokalarkiv og Historisk Forening.

Til sidst skal der lyde en stor tak til vore skribenter for deres bidrag samt til vore sponsorer, herunder Lokalhistorisk Forening, for økonomisk støtte. En hjælp der gør udgivelsen af Årsskriftet mulig.

Historisk Forening ønsker medlemmer, sponsorer, skribenter og øvrige læsere en rigtig glædelig jul og et godt nytår.

God læselyst!

Inga Nielsen

Oldtidens hovedvej gik gennem Ledøje-Smørum

af Inga Nielsen

Fonden for oldtidsstier i Nordsjælland har lokaliseret oldtidsvejene i området, og dens mål er at udpege nuværende stier og veje, der så vidt muligt følger de gamle veje. Det er desuden dens mål at fortælle historien om de gamle vejforløb og de nærliggende fortidsminder.

I ældre stenalder, hvor befolkningen først og fremmest levede af jagt og fiskeri, var det vigtigste samfærdselsmiddel stammebåden. Den var ideel til færdsel på områ-

dets mange åer og fjorde, og gennem tusinder af år brugte man den til både fiskeri og transport. Det var dengang både vanskeligt og farligt at færdes til fods inde i landet.

Fonden for Oldtidsstier i Nordsjælland har udgivet seks brochurer om Vandskelsvejen, en ca. 6.000 år gammel oldtidsvej, som gik gennem Ledøje-Smørum til Nordsjælland. I brochurerne er der forslag til spændende og naturskønne gå- og cykelture. Brochurerne er tilgængelige i holdere på pæle opstillet lokalt samt på fondens hjemmeside: www.oldtidsstier.dk. Foto: Fredi Paludan Bentsen.

For godt 5.500 år siden lærte de lokale at drive landbrug. Folk flyttede fra bopladserne ved kysterne op på det flade sletteland, hvor de ryddede skov og begyndte at dyrke jorden og at holde husdyr. De fik behov for at færdes ad mere faste ruter over land til andre rydninger, vigtige handelspladser og kultsteder. På den måde opstod de første veje. Gamle udslidte spor blev efterhånden erstattet af nye trådt ved siden af de gamle. Oldtidsvejene blev derfor brede spor gennem landskabet, oldtidsstrøg. Det er først i middelalderen, vejene får et fast forløb, som vi kender det i dag.

I begyndelsen af bondestenalderen skete der en bemærkelsesværdig udvikling af samfundet. Med indførelsen af landbrug og bedre fødevarer sikkerhed kunne befolkningen organisere sig i større samfund. Man ønskede at opføre varige monumenter for de afdøde forfædre, og det blev skik at begrave samfundets vigtigste personer i langdysser eller runddysser, imponerende storstensgrave bygget af tonstunge sten dækket af jord. I løbet af 300 år blev der i hele landet opført ca. 25.000 storstensgrave. Det var en teknisk og organisatorisk kraftpræstation. I Hove og egnen vest og syd herfor er der en koncentration af storstensgrave, og de vidner om, at området her havde stor betydning i bondestenalderen. Man placerede gravmonumenterne langs datidens samfærdselsstrøg fuldt synlige for dem, der kom forbi, så man på den måde demonstrerede magt og betydning.

I løbet af bronzealderen fik man nye gravskikke. En afdød betydningsfuld slægtning blev gravlagt i en kiste af træ, fik gerne rige gaver med sig, og en høj af græstørv blev opført over kisten. Sidst i ældre bronzealder tog denne skik for alvor fart, og der er endnu ca. 20.000 gravhøje fra bronzealderen tilbage i det danske landskab. Også bronzealderbefolkningerne anlagde deres gravhøje højt og synligt i landskabet langs oldtidens betydningsfulde veje. Med de mange højtbeliggende høje og de rige gravgaver demonstrerede de deres magt og indflydelse i for-

hold til andre stammer. Placeringen af bronzealderhøjene i Ledøje-Smørum viser, at de betydeligste samfund lå længere inde i landet end i bondestenalderen. Det er f.eks. Kong Svends Høj og de mange fund, der er gjort heromkring, et eksempel på.

Via grundige studier af storstensgravene og bronzealderhøjenes placering sammenholdt med vadesteder, vådområder, hulveje, højdekurver og øvrig arkæologisk viden er det blevet muligt med ret stor sikkerhed at rekonstruere vejstrøgene i bondestenalderen og i bronzealderen, og man ved nu, at der er et stort sammenfald mellem stenalder- og bronzealdervejenes forløb i vores område. Arkæologiske undersøgelser viser desuden, at oldtidens vigtigste vejstrøg så vidt muligt fulgte vandskellet, fordi det var lettest at færdes her, hvor der var tørt og uden moser og engområder. Vandskellet i Nordsjælland er imidlertid meget slynget, og det giver lange omveje. Derfor forløb oldtidsstrøgene i vores område gerne, hvor det var muligt at benytte vadesteder over åerne og at krydse de brede tværgående tunneldale.

Oldtidens motorvej - Vandskelsvejen

Den vigtigste oldtidsvej i Nordsjælland kalder man Vandskelsvejen, og den går gennem Ledøje-Smørum fra sydvest mod nordøst. Den opstod i tidlig bondestenalder godt 3.500 år f. Kr. Vigtige vejspor fra Stevnsområdet og fra Lejreområdet samledes ved Hvedshøj 10 km nord for Roskilde. Herfra gik vejstrøget via Herringsløse, og ca. hvor Vadvej går i dag over Hove Vad videre til Hove. Vejen har formentlig ført forbi den nu sløjfede Lynghøj og den nuværende Buehøj, langs sydsiden af Hove Langdysse og videre til Smørumovre ad et ukendt strøg, som kan være der, hvor vejen går i dag.

I lange perioder af oldtiden har vejstrøgene også haft et mere østligt forløb via et vadested vest for Nybølle forbi Gyngehøj til Smørumovre.

Vandskelsvejen i Nordsjælland er markeret som et gennemsigtigt farvet bånd. Bemærk forløbet langs sløjfede og nuværende gravhøje. Kort udarbejdet af Troels Brandt, oldtidsstier.dk.

Fra Smørumovre fulgte Vandskelsvejen de mange høje i området, bl.a. Maglehøj og Kong Svends Høj i Smørum, øst om Måløv med bl.a. Tjørnehøj og via det meget vigtige vadested Gammelvad over Værebros Å. Det lå ikke langt fra den gamle indkørsel til flyvepladsen. Herfra gik vejen tværs over Værløse Flyveplads, vest om Sønder sø og videre mod nord til Ryethøj. Fra Ryethøj gik den nordpå vest om Farum Sø. Netop her er der i Præstesko- ven et meget tydeligt net af hulveje, der i V-form fører

ned mod det tidligere vadested, der mellem Sortemosen og Farum Sø fører videre mod nord. Herfra gik vejen mod nord gennem Tokkekøb Hegn til vigtige bygder på Nordkysten og Helsingør.

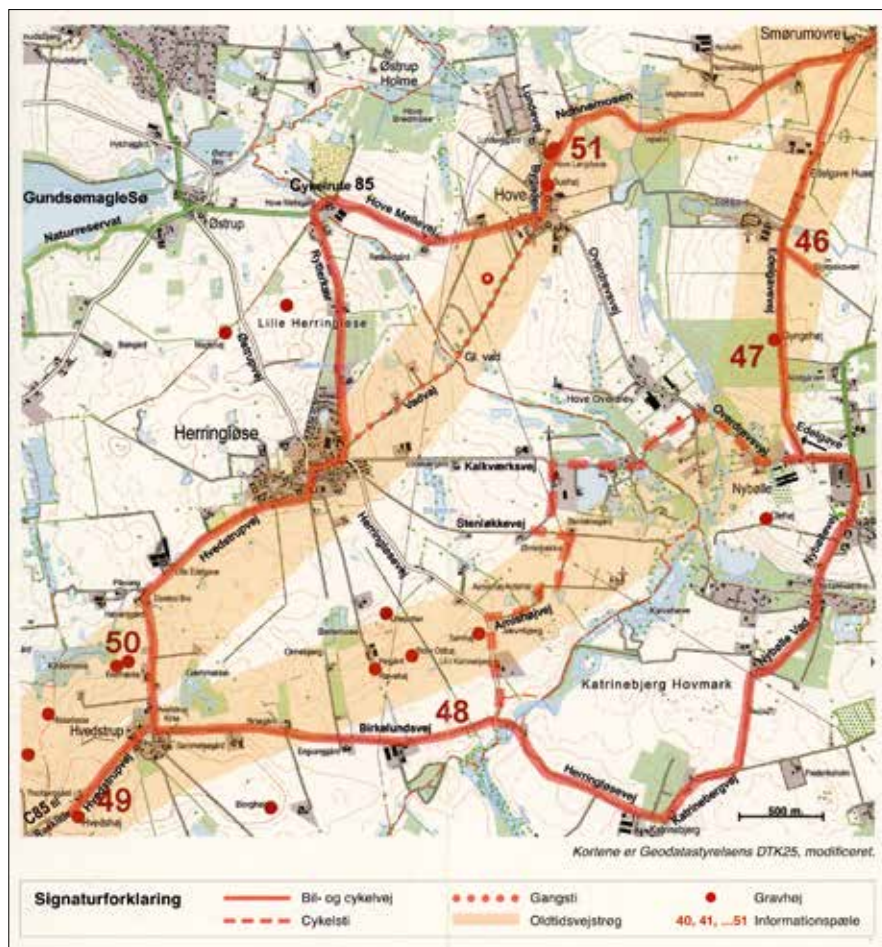
Velkommen til Absalonstien

Absalonstien er en del af den tusind år gamle Vandskels- vej. Fra Hove Gadekærvej går den mod syd ad en mark- vej tilhørende Thorsøgård, over Hove Å ad en nyanlagt

I brochuren "Oldtidsvejen gennem Slettelandet mellem Roskilde og Værløse" er der forslag til gå-, cykel- og bilture i Ledøje-Smørum og omegn. Tolv nummererede informationspæle fortæller sammen med kommunale informationsskilte om områdets historie.

Vandskelsvejen har haft et vestligt forløb via Hove Vad (på kortet be- nævnt Gl. Vad) og et østligt via et vadested vest for Nybølle.

Foto fra brochuren "Oldtidsvejen gennem Slettelandet mellem Roskilde og Værløse".

*Vildtbanepæl i parken ved Katrinebjerg Gods. Den har oprindeligt stået ved Hove Å nær Nybølle. Den utydelige inskription består øverst af en kongekrone og herunder af Christian den Syvendes monogram. Nederst står der KA WP, hvilket står for **K**øbenhavns **A**mt **W**ildtbane **P**æl. Sådan har den vildtbanepæl, der engang stod ved Hove Vad, formentlig set ud. Foto: Inga Nielsen.*

bro og herfra via Vadvej til Herringløse. Den nye bro er anlagt cirka der, hvor det gamle vadested, Hove Vad, lå. Herringløse Bylaug og Hove Bylaug har i fællesskab og med støtte fra de respektive kommuner lagt snilde, penge og energi i at bygge broen over åen og åbnet private markveje m.m., så det tusind år gamle vejstykke igen er blevet offentligt tilgængeligt.

Absalonstien er opkaldt efter Biskop Absalon (1128-1201), som tilhørte den indflydelsesrige Hvideslægt med store besiddelser i Nordsjælland. I 1175, da Absalon blev biskop i Roskilde, ejede han en stor gård i Hove.

Sidst i middelalderen fik vejstykket navnet Bispestien. Roskildebisperne benyttede vejen over Hove gennem Hareskoven til Farum, hvorfra de administrerede kirkenes interesser i Nordsjælland, først fra Voldstedet Hjortholm og senere fra Farumgård. På den måde fik stien sit daværende navn.

Om Hove Vad i middelalderen lyder det: ”Over Hove Mølleaa var dannet et Vadested ved i Aaløbets mudrede Bund at sænke en Mængde svære Egestammer, hvorover der var lagt et tykt lag Pillesten¹⁾.” Det tyder på, at vejen er blevet benyttet i middelalderen.

På Videnskabernes Kort fra 1768 er der aftegnet en vildtbanepæl ved Hove Vad, hvor Absalonstien i dag krydser Hove Å. Den kongelige Vildtbane i Nordsjælland blev etableret af Frederik den Anden i 1560. Mod syd langs Hove Å blev den afgrænset af en række skelpæle af træ, der blev sat, hvor folk færdedes. Christian den Syvende valgte i 1770'erne at udskifte disse med pæle af sten. Vildtbanepælen, der stod ved Hove Vad, er som så mange andre forsvundet, men at den har stået netop her, vidner om, at Hove Vad og det tilhørende vejstrøg har haft betydning frem til 1700-tallet.

Det er en god idé at gå en tur ad Absalonstien til Herringløse og tilbage via Kalkgravsvej og Hove Overdrev, en tur på ca. 6 km. Der er frisk luft, vidt udsyn over mar-

kerne, og tanken falder måske på historiens gang. Der har levet mennesker her på egnen i over 5.000 år, de har drevet landbrug, og de har færdes på netop dette vejstrøg, som igennem tusinder af år i bondestenalderen og bronzealderen indgik i den betydeligste vejstrækning i Nordsjælland, datidens motorvej. Dengang som nu spillede en hovedfærdselsåre formentlig en rolle for et områdes udvikling. Egedal Kommune har i samarbejde med Historisk Forening udarbejdet tre informationstavler med yderligere informationer om Absalonstien.

Note

1) Pillesten, kværnsten til formaling af gryn.

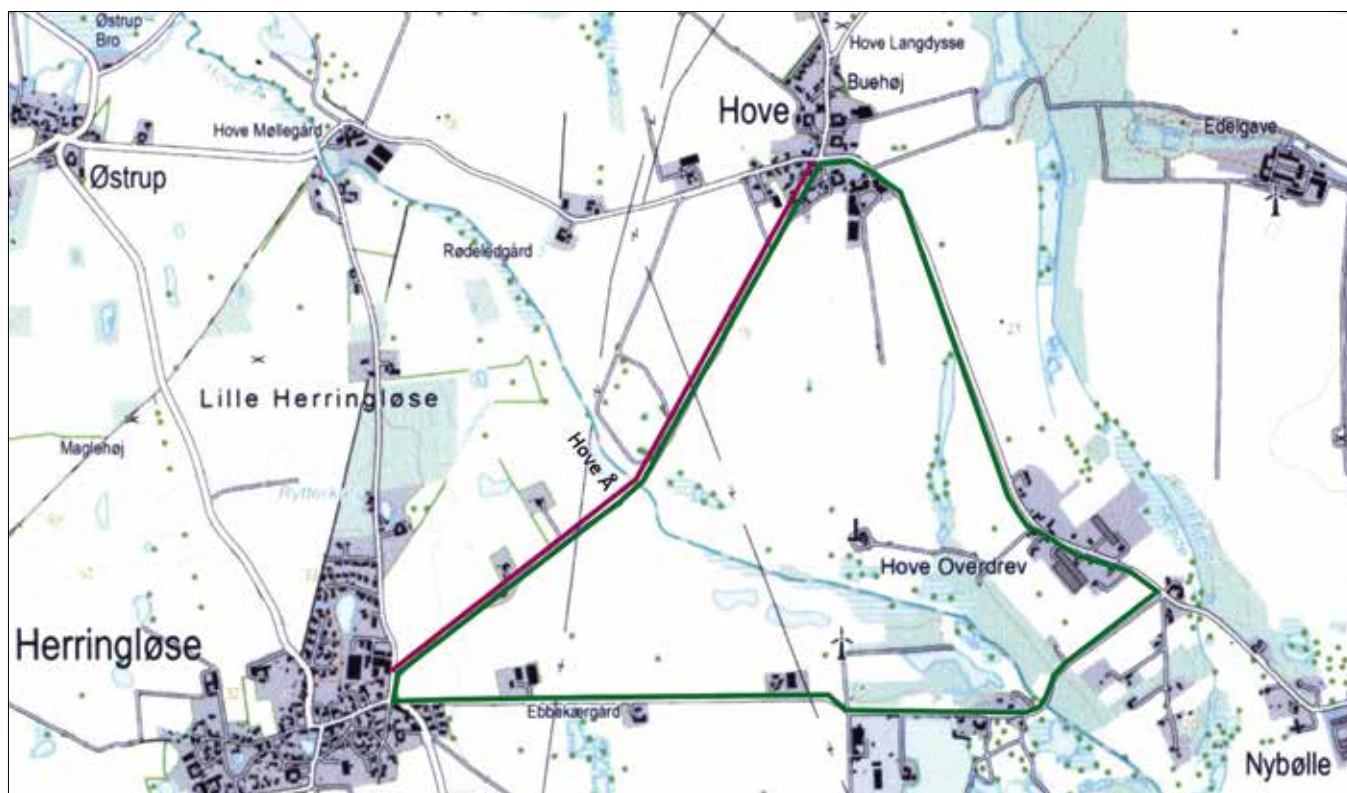
Litteratur

Fonden for oldtidsstier

i Nordsjælland: www.oldtidsstier.dk.

J.P. Jørgensen: ”Historiske optegnelser om Ledøje-Smørum sogne”.

Wilhelm La Cour: ”Sjællands ældste bygder”.

Absalonstien er en del af en tusind år gammel oldtidsvej. Kort- og Matrikelstyrelsen. Ruter indtegnet af Fredi Paludan Bentsen.

— Absalonstien går fra Hove over Hove Å til Herringløse.

— Seks km lang vandretur.

Tuteinfamiliens rigdom har rod i dansk slavehandel

af Bent Thyge Thygesen, Smørumnedre

Tuteinfamilien har ejet Edelgave Gods fra 1810 til 1919. Egentlig stammer den fra en reformert slægt, som på grund af den franske stats forbud mod, at huguenotterne drev erhverv, udvandrede i slutningen af 1600-årene. En gren af familien kom til Danmark, hvor den omkring 1800-tallet blev en af landets rige handelsdynastier med rod i den tids indbringende handel med slaver.

*Peter Tutein (11.10.1726-07.12.1799).
Frederiksborgmuseet.*

I 1748 kom den kun 22-årige Peter Tutein (1726-1799) fra Mannheim til København, hvor han fik ansættelse hos grosserer Gustmeir. Denne grosserer drev et firma, der kaldte sig intet mindre end "Gustmeir og Barnums sukkerraffinaderi og slavehandels-societet". Peter Tutein var dygtig, og allerede et par år senere skiftede han til det mere velrenommerede vestindiske købmands-firma, Peter de Windt. Grosserer Peter de Windt, som var meget rig, ejede bl.a. Marienborg, den nuværende danske statsministerbolig. Efter Peter de Windts død i 1753 drev Peter Tutein firmaet videre.

Peter Tutein bliver gift med smukke, rige Pauline Rath

I 1755 ændredes Peter Tuteins liv. Han overtog driften af nyligt afdøde Ernst Brunchners strømpefabrik. I den forbindelse kom han i kontakt med dennes særdeles velhavende og meget smukke 30-årige enke, Pauline Marie Brunchner, født Rath. Pauline (24.12.1725-28.12.1799) var født i Stolzenau, en lille by syd for Bremen. Parret giftede sig i Sct. Petri kirke i 1756, og de flyttede sandsynligvis ind i Peters ejendom, Købmagergade 90. Huset findes endnu som nr. 29 med smukt bindingsværk ind mod gården. Peter og Pauline erhvervede senere andre ejendomme i København, bl.a. by-palæet på hjørnet af Klareboderne og Købmagergade, hvor "Messen" lå, landstedet Fribohvile i Lyngby samt en stor

Pauline Tutein, gift med Peter Tutein. Paulines portræt ses på tyvekronersedlen, som var i omløb fra 1980 og ti år frem. Efter maleri af Jens Juel.

del af det nuværende Rosenvængekvarter på Østerbro. Peter Tutein blev i 1769 medlem af grosserersocietetet.

Handel med rå sukker blev grundlaget for Tuteinfamiliens rigdom. Handel med varer som kaffe, krydderier, porcelæn, elfenben og ædle træsorter og ikke mindst slaver har øget formuen betragteligt. Slaverne blev købt i Christiansborg (Accra) i Ghana for bl.a. akvavit, geværer og det klæde, som blev fremstillet på kattunfabrikken¹⁾. Stort set alle handelsskibe i den danske handelsflåde sejlede omkring de danske kolonier i Afrika for at købe slaver, der siden blev solgt til plantageejerne i Dansk Vestindien.

Peter Tutein ejede rørsukkerplantager og sukkerraffinaderier på St. Croix, og han havde talent for handel og fabriksvirksomhed. Han havde ikke for ingenting været i lære hos grosserer Gustmeier. Fra 1777 er der optegnelser, der nævner Peter Tutein som en af Københavns største skibsredere. Nogle af navnene på hans skibe er ”Dorothea”, ”Telemarque” og ”Trojaneren”. Der er benyttet flere forskellige navne på de rederier, som Tuteinfamilien i sin tid har haft, f.eks. Brødrene Tutein, Fr. Tutein & Co. og Grosserer Tutein.

Skibene sejlede til Kina, Rusland, Frankrig, Vestindien, Italien og den afrikanske kyst.

Indenfor Københavns volde boede der på den tid omkring 100.000 personer, og ved Københavns brand i 1795 blev en stor del af bygningerne beskadiget eller fuldstændig nedbrændt. Det fortælles, at Pauline havde mange gode sider, og at hun blandt andet var meget godgørende. Tuteinparret skænkede efter branden fire boliger til Sct. Petri menighed, og Pauline Tutein gav 4.000 rigsdaler – næsten en million kr. til en pigeskole ved Sct. Petri kirke. Peter og Pauline fik seks børn:

- Louis Tutein (1755-1784), som døde ung.
- Johann Friederich Tutein (1757-1853). Han blev grosserer i København og gift med Regine Sophie Wraatz (1766-1847) og den første ejer af Edelgave.
- Pauline Louise Tutein (1761-1827). Hun blev gift med sin fætter Peter Tutein, grosserer i København.
- Elisabeth Tutein (1762-1762).
- Dorothea Tutein (1764-1814). Hun blev gift med H.M. Frisch (1754-1814), direktør for Den Kgl. Grønlandske Handel.
- Friedericia Tutein (1768-1844). Hun blev gift med sin fætter Diederich Thierry Tutein (1751-1827), grosserer i København.

*Johann Friederich Tutein.
(09.11.1757-06.03.1853).
Frederiksborgmuseet.*

*Johann Friederich Tutein fik skøde på Edelgave den 1. januar 1810, og hans søn, Friederich Wilhelm Tutein, fik skøde på det den 2. september 1846. Efter hans død i 1867 ejede enken, Elise Tutein, Edelgave til sin død i 1890. Ægteskabet var barnløst, og Edelgave overgik derfor til en slægtning, Ellis Tutein, som i 1919 så sig nødsaget til at sælge Edelgave. Fotoet er fra 1914-15, hvor der holdes vagt foran Edelgave, fordi Sikringsstyrkens 1. batteri holdt til på godset.
Foto: Lokalarlivet.*

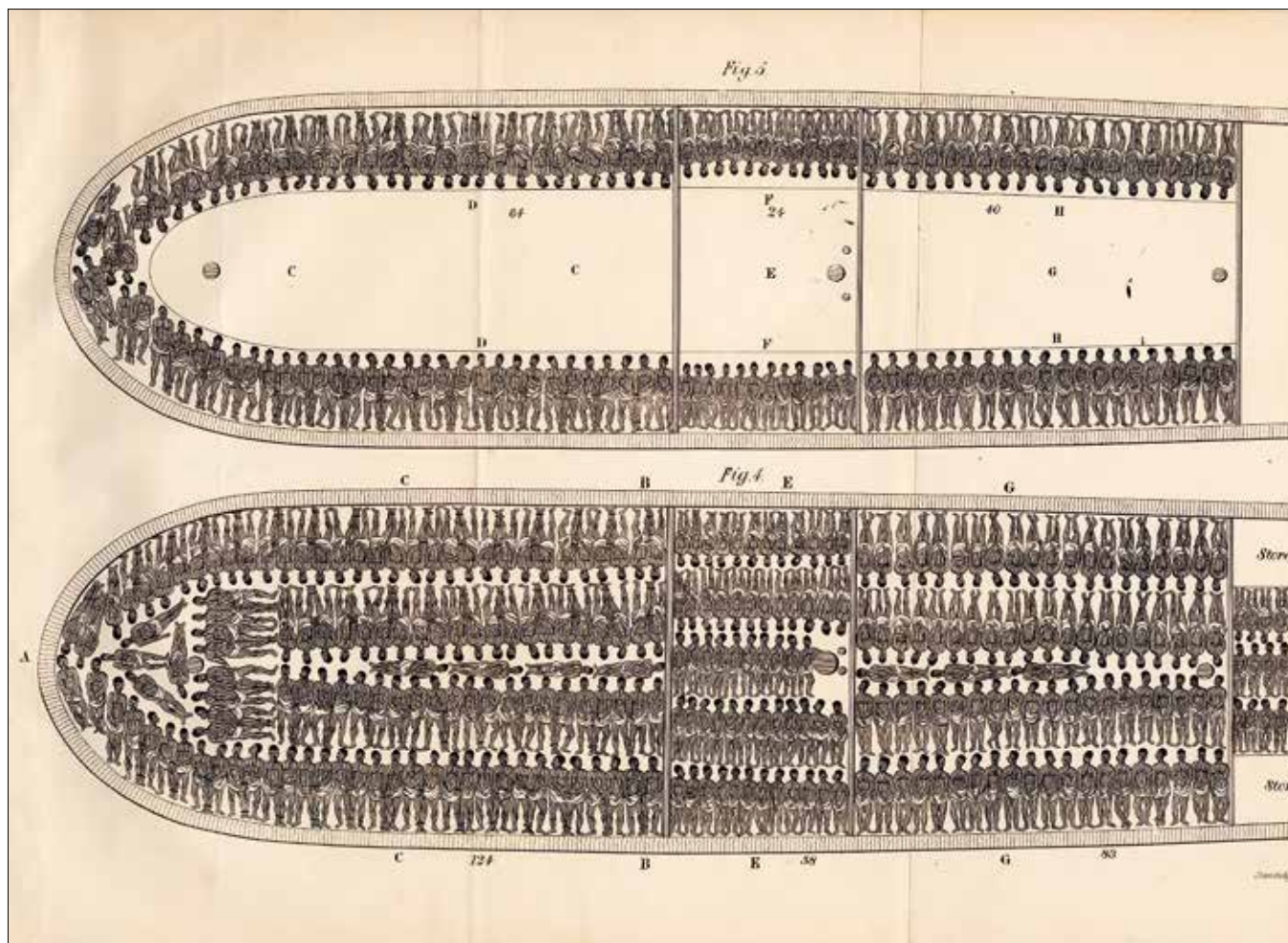
Johann Friederich Tutein

Efter Peter Tuteins død i 1799 var sønnen Johann Friederich Tutein parat til at overtage ledelsen af handelshuset og

af de industrielle foretagender, som han drev videre under firmanavnet Fr. T. & Co. Han var således uddannet inden for kattunfabrikationen via studierejser til England og

Fregatten Antonette indgik i Johann Frederich Tuteins handelsflåde, som bl.a. blev brugt i trekantsejladsen på Afrika og De Vestindiske Øer. Danske handelsselskaber som Fr. Tutein og Co. var meget omhyggelige med at beskrive last, anløbshavne, priser m.m. Derfor er det muligt i dag at belyse f.eks. de store tab af menneskeliv på transporterne over Atlanterhavet. Museet for Søfart.

Øverst ses et slaveskib med de slavegjorte liggende på dækket. Nederst lastrummet set fra oven med de liggende slavegjorte indtegnet. Museet for Søfart.

Schweiz. Johann fik borgerskab som grosserer i 1798, og samtidig fik hans to fætre Didrik Tutein og Peter Tutein det også. År 1800 lånte han 40.000 rigsdaler til fabrikkens udvidelse, men opgav denne virksomhed i 1806 i protest mod den førte erhvervs politik, særlig toldloven af 1797 var ham

imod. Johann videreførte i øvrigt husets aktiviteter inden for handelen med kolonialvarer, og han var interessant i sukkerraffinaderiet på St. Croix. Sukkeret var på det tidspunkt Danmarks vigtigste handelsvarer. Under Johann Tuteins ledelse blev der i alt foretaget 54 sejlads til Vestindien.

Johann førte sin forretning frelst gennem krigsårene 1807-14, hvor han lejlighedsvis spillede en vis politisk rolle ved lån til staten, leverancer til det offentlige og ved efter Københavns bombardement i 1807, hvor Johann selv led store tab, at arbejde ivrigt for afslutning af våbenstilstanden. I 1832-42 blev han formand for Grosse-societetet.

Johanns position inden for det københavnske storborgerskab var grundmuret. I 1816 udnævntes han til Kgl. præjsisk Generalkonsul, et hverv han nedlagde 19. april 1848 som en national protesthandling mod, at Preussen støttede Slesvig-Holsten i treårskrigen 1848-1850. Johann Friederich Tutein boede om vinteren i den ståtelige gård Vimmelskaftet 47, om sommeren på Rosendal på Østerbro erhvervet i 1802 eller på hovedgården Edelgave, som familien officielt erhvervede 1. januar 1810. Johann spillede en betydelig rolle i tidens selskabelige liv. Der dyrkedes musik, og komponisten C. E.

Tuteins gård på hjørnet af Vimmelskaftet og Badstuestræde. Familien havde mange andre besiddelser, fra 1810 også Edelgave i Smørum. Fra internettet.

Wilhelm Frederich Tutein (13.10.1791-10.09.1867) var søn af Johann Friederich Tutein og Regine Sophie Tutein f. Wratz. Det Kgl. Bibliotek.

F. Weyse færdedes her, og datidens kendte malere prydede væggene.

Som type og som erhvervsdrivende er Johann Friederich karakteristisk for forholdene omkring år 1800 i den københavnske storhandelsverden, som i høj grad hvilede på den indbringende trekantshandel.

Wilhelm Friederich Tutein

Wilhelm Friederich Tutein (1791-1867) var søn af Johann Friederich Tutein og Regine Sophie Tutein. Han blev gift i Frederiks tyske Kirke, i dag Christianskirken på Christianshavn, med Elise Beate Hvidt (24.06.1801-

Elise Tutein (1801-1890), gift med Wilhelm Frederich Tutein. Det Kgl. Bibliotek.

13.06.1890). Hun var datter af grosserer, etatsråd og bankdirektør Lauritz Nicolai Hvidt. De overtog Edalgave i 1846. J.P. Jørgensen beskriver i sin bog ”Historiske optegnelser i Ledøje-Smørum” Wilhelm Friederich Tutein som ”en human Godsejer, der Tid efter anden afhændede det meste af Bøndergodset på billige Vilkaar, dels som

Arvefæste og dels som ren Ejendom”. Friederich og Elise gjorde meget for ungdommen i Smørum og omegn. De oprettede Smørumovre Skole i 1860 og et legat til fordel til den fremtidige vedligeholdelse af denne samt et legat for værdigt trængende. Elise holdt desuden bl.a. kurser for unge piger, der skulle lære at sy linned. Ægteskabet var barnløst.

Mindetavle for Wilhelm Frederich Tutein. Han forandlede i 1860, at Smørum gl. Skole blev bygget til gavn og glæde for befolkningen. Foto: Lokalkivet.

Ellis Tutein (27.06.1862-13.10.1920), den sidste Tutein på Edelgave. Det Kgl. Bibliotek.

Friederich og Elise Tutein blev begge begravet på Smørum Kirkegård, og deres gravsted er fredet af undervisningsministeriet.

Ellis Tutein

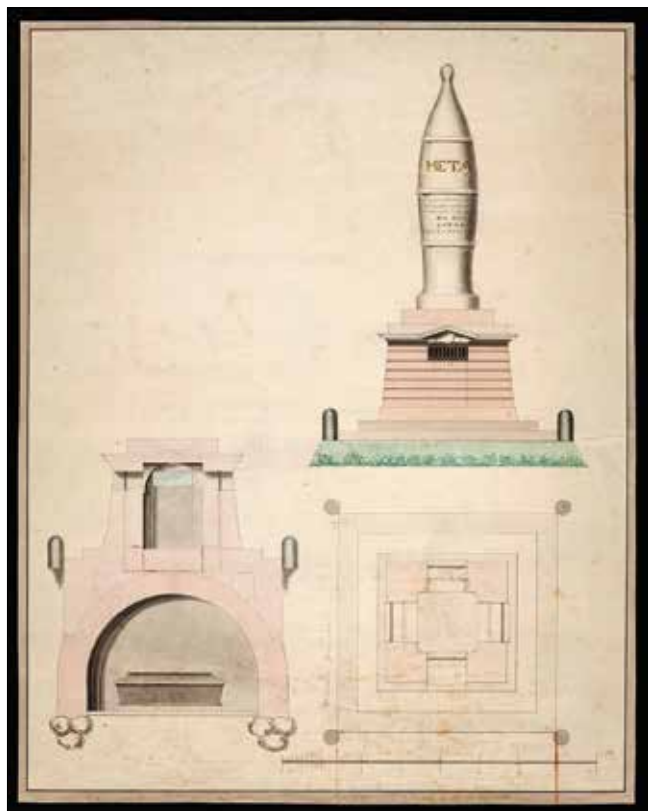
Ellis Tutein (1862-1920) var søn af William Axel Tutein, som bl.a. levede af sukkerraffinering i København, og Johanne Amalia Kirketerp. Der blev på et tidspunkt holdt et familieråd med det formål at sikre Edelgave på fami-

lien Tuteins hænder. Af testamentet fra 19.11.1866 fremgår det, at Ellis Tutein skulle overtage Edelgave. Efter en grundig landbrugsuddannelse blev han en årrække først forpagter på godset, og efter fru Elises død i 1890 overtog han det endeligt som ejer. I 1919 overdrog han den sidste fæstegård på godset til en søn af den afdøde fæster. Ellis Tutein var ugift, og da hans helbred svigtede, så han sig nødsaget til at trække sig tilbage fra Edelgave. Da ingen i familien evnede at overtage godset, måtte Edelgave gå ud af slægten Tuteins eje. År 1919 solgte han Edelgave og tog bopæl i Hellerup. Her modtog han udnævnelse til kammerherre, men døde kort efter i 1920.

Ellis Tutein blev således den sidste ejer af Edelgave efter over 100 år i slægtens eje.

Tuteins Mausoleum

Peter Tutein og Pauline Tutein døde med kort tids mellemrum i december 1799. Begge blev stedt til hvile på Assistens kirkegård i et mausoleum, som sønnen Johann Friederich Tutein og døtrene Pauline, Louise, Dorothea og Friederica lod billedhuggeren Nicolai Abildgaard opføre. Efter forældrenes død blev børnene så uenige og fjendtligsindede indbyrdes over arvesagen, at Johann Friederich Tutein til sidst hævnede sig på sine søskende ved at flytte forældrenes sarkofager til Hvedstrup kirke, der dengang hørte under hans nyerhvervede gods Edelgave i Smørum Sogn. Udover Peter og Pauline blev Johann Friederich og Sophie Tutein og hendes tre sønner og en datter hensat i sakristiet. Omkring år 1900 blev kisterne begravet i sakristiet, og kistepladerne blev sat op på væggen i sakristiet. Oprindeligt var sakristiet herremandens private gravkapel, og det vides, at Johann Friederich Tutein gik meget hårdhændet frem mod de sarkofager, der før hans tid henstod i åben begravelse i sakristiet. Sarkofagerne tilhørte den tidligere Edelgaveslægt Weldingh.

Gravmæle for Peter Tutein og hans hustru og opført på Assistens Kirkegård i forbindelse med parrets død i 1799. Efter uoverensstemmelser i familien blev kisterne flyttet til Hvedstrup Kirke. Gravmælet huskes stadig som et af de mest voluminøse på Assistens Kirkegård. Akvarel af Nicolai Abildgaard. Statens Museum for Kunst.

Slavehandelen bragte rigdom til landet

Efter en vanskelig start fik Danmark-Norge gang i produktionen af sukker på Sankt Thomas sidst i 1600-tallet. I 1718 besatte den danske krone Sankt Jan, en lille ø øst for Sankt Thomas, og 15 år senere købte Christian

den Sjette den mere betydningsfulde ø Sankt Croix af franskmændene. Dermed var De Dansk-Vestindiske Øer i 1733 tredoblet arealmæssigt. Hensigten med koloniseringen var at udnytte den indbringende trekanthandel, som gik ud på at eksportere skydevåben og andre industrivarer fra Danmark til Afrika i bytte for slaver, som derefter blev fragtet til De Vestindiske Øer for at arbejde i sukkerplantagerne. Sidste etape af trekanten var fragt af sukker og rom tilbage til Danmark. Sukker var sidst i 1700-tallet og i begyndelsen af 1800-tallet landets vigtigste handelsvare. Økonomien på øerne var fuldstændig afhængig af slavernes arbejde.

På mindepladen af sølv, der er opsat i Hvedstrup Kirke, står der "Etatsraad og Grosserer Frederik Tutein født d. 9 September 1757 i Kjøbenhavn død den 6 Marts 1853". Foto: Holger Agerskov.

De umenneskelige forhold på slaveskibene og i Vestindien, hvor dødeligheden i slavebefolkningen altid var højere end fødselsraten, fik finansminister Ernst Schimmelmann (1747-1831) til at arbejde for afskaffelse af slavehandelen. Efter et grundigt forarbejde blev det ved

*Wilhelm Frederik Tuteins og Elise Beate Tuteins fredede gravsted på Smørum Kirkegård. Det var Wilhelm Frederich Tutein, der lod Smørumovre gamle Skole opføre.
Foto: Holger Agerskov.*

kongelig forordning af 16. marts 1792 besluttet at forbyde den transatlantiske slavehandel under dansk flag. Forbuddet skulle dog først træde i kraft fra 1803, og i den mellemliggende tiårsperiode blev importen af nye slaver til Dansk Vestindien økonomisk støttet af staten. Hensigten var, at man skulle oparbejde en så stor og kønsmæssigt afbalanceret slavebefolkning, at den kunne reproducere sig selv, så man ikke mere behøvede at hente nye slaver i Afrika. Paradoksalt nok var resultatet, at netop i denne overgangsperiode fra 1793 til 1802 hentede danskerne flere slaver i Afrika end nogensinde før eller efter. Det drejede sig i alt om 24.900 slaver på 125 rejser, svarende til et skib med 200 nye slaver hver eneste måned.

Noter

- 1) En bomuldsfabrik. Kattun var tidligere betegnelsen for kraftigt bomuldsstof.

Litteratur

- Lise Julie Tutein:* "En slægtsbog omfamilien Tutein".
Anna-Sophie Tutein Langfeldt: "Tutein-arkivet" Det Kgl. Bibliotek.
J.P. Jørgensen: "Historiske optegnelser om Ledøje-Smørum Sogne"
Preben Hansen: "I og omkring Hvedstrup Kirke".
Erik Gøbel: "Den danske besejling af Vestindien og Guinea 1671-1838".

Nu er jeg den ældste indfødte i Smørumnedre!

interview med Ragnhild Jensen foråret 2018 ved Inga Nielsen

Jeg mødtes med Ragnhild i hendes hjem, Bakkehuset, Smørumnedrevej 30. Over en kop kaffe og i selskab med hunden Ricky fortalte hun om sit lange liv med tilknytning til Smørumnedre. Vi sad i den stue, hvor hun fødte sin søn, og hvor hendes mor boede i 80'erne og 90'erne: ”.... for her er varmest i den kolde tid af året.” Det var også her, moderen døde i 1998.

Ragnhild har hele sit liv været glad for dyr. Her er det Jet, der bliver trimmet. Foto i familiens eje.

Store landboskabe og kister, farfars gyngestol, mors broderede tæpper og hækledede gardinkapper, fine gamle platter, malerier og fotos fra tidligere tider leder tankerne tilbage til slægten og Langmosegård, hvor Ragnhild er født. Man forstår, hvorfor disse stuer betyder så meget for hende.

Ragnhild stammer fra en slægt, der har boet på Langmosegård i Smørumnedre siden 1838. Ragnhilds far Lars Christian Jensen (kaldet Christian) født den 24. april 1891 overtog skødet på Langmosegård efter sin far den 8. november 1916. Han blev først gift med en datter fra Ryt-

tergården, Dorthea Larsen, og de fik sammen datteren Edith. Dorthea døde i 1922 efter alvorlig sygdom. Derefter var Christian enkemand nogle år. På et tidspunkt blev Rigmor Hansen (født den 11. januar 1900, gårdmandsdatter fra Ågerup ved Ballerup) husbestyrerinde på Langmosegård. Hende fik Christian et godt øje til, og de to blev gift den 6. juni 1930, og Ragnhild fortæller, at hun selv er født på Langmosegård den 21. april i 1933.

Gården, markerne og Langmosen var fristeder

Ragnhild fortæller, at hendes far og mor var forskellige og meget selvstændige. Trangen til selvstændighed og en tæt samhørighed med naturen og livet på landet prægede hende. Som næsten enebarn var hun god til at beskæftige sig selv. Markerne og vandhullerne på Langmosegård hørte til Ragnhilds fristeder, især Langmosen holdt hun af. Hun elskede dyrene på gården, ikke mindst hestene og hundene: ”Vi har altid haft hunde!” Som barn blev hun en gang sendt op på Smedebakkegård i Smørumovre for at forny hundetegnene, og hun spurgte efter Nis Pesen, manden på gården. Konen svarede: ”Min mand hedder ikke Nis Pesen, men Niels Pedersen!”

Selvfølge var der af og til noget bestemt, Ragnhild skulle lave på gården, men for det meste hjalp hun til med det, hun havde lyst til. Det kunne bl.a. være at ride

Langmosen bestod oprindeligt af en række småsøer indbyrdes forbundet af grøfter. Ved udstykningen sidst i 1960'erne blev en del af den fyldt op med jord og udstykket til byggegrunde. De var mindre attraktive og blev opkøbt til en fordelagtig pris af entreprenør Asmind Andersen, som her opførte og solgte en række ens huse. Pilotering var en nødvendighed, og Ragnhild fortæller, at det var en overraskelse, at der visse steder skulle piloteres 11 meter ned i mosegrunden. Sankt Hanssøen er det eneste, der er tilbage af Langmosen. Tilflytterne gav søen det nye navn, fordi man en årrække fejrede Sankt Hansaften ved søen med bål og tale af borgmesteren. Foto i familiens eje.

*Langmosegård.
Maleri i familiens eje.*

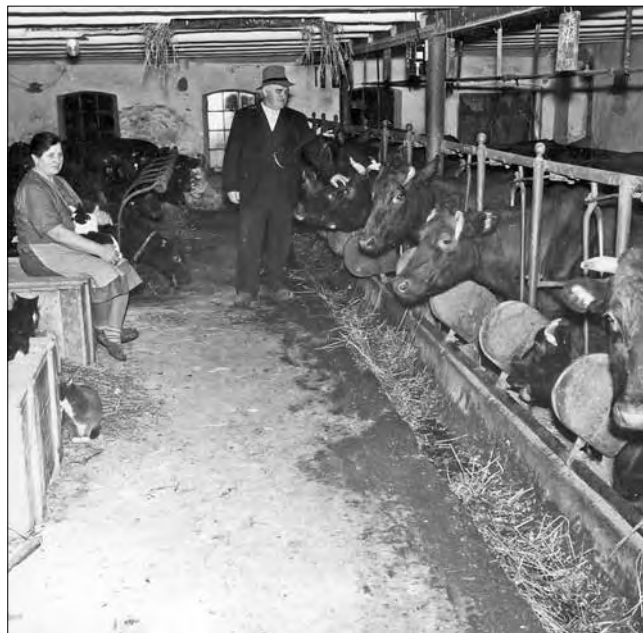
hestene til græsning ude på Vesterbjerg, et engområde vest for byen. Det hørte oprindeligt under Smørumovre, men via giftemål var det kommet i Langmosegårds eje. På turen herud skulle hun ride forbi Schæfergården, hvor den hesteinteresserede proprietær Ludvigsen residerede. Det kunne give problemer, at hun skulle ride sine hopper forbi hans hingst. En gang resulterede det i, at hingsten sprang over hegnet og pludselig stod på Langmosegård. Det var ikke så godt.

Skolegang

Ragnhild kom tidligt i skole. Hendes far var medlem af sognerådet i flere perioder, valgt for Venstre. Frøken Ellen Nielsen, der var skolelærer i Smørumnedre i over 40 år, spurgte på et tidspunkt Christian Jensen, om Ragnhild ikke kunne starte tidligt i skole, for der var kun én pige på den årgang. Det syntes Christian var helt i orden, men Ragnhild var syg i en lang periode omkring jul, så resultatet blev, at hun startede i skolen igen til foråret, og på den måde kom hun til at gå sammen med en hel flok jævnaldrende piger. Hun husker, at hun af og til fik en besked med hjem til sin far om, at der nu manglede et eller andet på skolen, hvilket han efterfølgende måtte tage sig af.

Ragnhild gik til klaverspil, først hos frk. Bertha Nielsen, som så mange andre børn i Smørumnedre. Senere blev det hos fru Jarlsbæk i Måløv. Det var hun meget glad for.

Da Ragnhild skulle i fjerde klasse, kom hun på Ballerup Realskole, fordi hendes far ikke var tilfreds med forholdene på skolen i Smørumovre. Hun gik derefter i skole i Ballerup, hvor hun efterfølgende kom i mellem-skolen. Ragnhild boede hos sin tante Ruth og morbror Christian, først i Måløv og senere på Det kolde Hjørne i Ballerup (nær krydset Ballerup Byvej/Skovvej) i den koldeste del af vinteren. Det var bekvemt at tage toget

*Christian Jensen og Rigmor i stalden på Langmosegård.
Foto i familiens eje.*

fra Måløv, og senere, da familien flyttede til Ballerup, var der kun kort vej at gå til Ballerup Realskole. Om sommeren, når Ragnhild kunne cykle i skole, boede hun hos forældrene i Smørumnedre og kunne nyde det frie liv på gården.

Det er svært at forestille sig, at snevintrene i 1940'erne var så hårde og langvarige, at det var umuligt for et barn fra Smørumnedre at gå i skole i Ballerup. Om disse vintre fortæller Ragnhild, at farbroren, Jens Peter, en gang sammen med karle fra de andre gårde var ude at kaste sne i "to etager" på Bybakken, og at hendes mor engang, hvor der var et voldsomt snefog, syntes, at Ragnhild var for længe om at komme hjem. Hun gik derfor i møde med datteren, som havde sat sig på stien langs jernbanen ved Måløv for at hvile sig, en hændelse, der kunne have fået katastrofale følger.

Ragnhilds forældre, Christian og Rigmor Jensen fejrede deres sølvbryllup med en stor fest på Langmosegård den 6. juni 1955. Foto i familiens eje.

Hvad skal jeg nu finde på

Efter endt skolegang ønskede Ragnhild at blive syerske. I familien var der flere, som var gode til at sy, og hun havde en faster, der var dameskrædder med egen kjoleforretning. Ragnhild var inde i København for at se på en læreplads sammen med tante Ruth. Det var bag Helligåndskirken ovenover et ligkistemagasin i ”en meget underlig lille bitte systue”, og der blev sagt, at hun det første halve år skulle regne med at samle knappenåle op og løbe ærinder. Ragnhild sagde med det samme: ”Der vil jeg ikke være!” og ved hjemkomsten var tante Ruth og Ragnhild helt enige om, at det ikke var noget. Ragnhild kom i stedet på Margretheskolen for at lære at sy. Hun var glad for at gå på skolen, hvor hun lærte at tegne modeller, at konstruere mønstre og at udføre det lærte i praksis. Hun fortæller, at hun bl.a. syede sin venindes brudekjole, og at hun nok var fortsat på skolen, hvis det ikke havde vist sig, at det var obligatorisk at deltage i en rejse til Paris for at se de store haute couture modeopvisninger. Det modsatte Ragnhilds far sig. Han syntes,

at hun var for ung, og at rejsen var for usikker så kort tid efter krigen. Ragnhild syntes derfor, at hun lige så godt kunne stoppe på Margretheskolen. Hun nåede dog selv at være med til en rigtig modeopvisning i København og bl.a. at træffe den store danske modedesigner Erik Mortensen.

Ragnhild hjalp derefter til på Langmosegård. Hun vidste ikke rigtig, hvad hun ville. Livet på gården var som det var, men hun havde lyst til andet og mere, end hendes far syntes om, og hun ville gerne tjene sine egne penge, så til

sidst stak hun simpelthen af hjemmefra som 17-årig. Hun tog ind til sin morfar, og da hun dukkede op her tidligt om morgenen, sagde han: ”Det ka inte go! Det ka inte go!” Men det blev, som Ragnhild ville, og hun tog plads som kokkepige på en gård i Ballerup.

Ragnhild blev ret hurtigt forligt med sine forældre, selv om moderen sagde: ”Det tilgiver jeg dig aldrig!” ”Men det tror jeg nu nok, hun gjorde,” fortæller Ragnhild, ”og min far sagde: ”Fred være med det” og slog på den måde en streg over det skete.

Som 19-årig fik Ragnhild arbejde som klinikassistent hos tandlæge Troelsen i Ballerup, og allerede som 18-årig tog hun kørekort. Ragnhild fortæller, at hendes far en dag kom på besøg og spurgte: ”Vil du være vores chauffør, hvis jeg køber en bil?” og så holdt han uden for sammen med en bilsælger, og fra den dag var jeg chauffør for min far og mor. Desuden var det en uskreven regel, at jeg kunne benytte bilen, når jeg ville. Det havde jeg stor glæde af, f.eks. når bilen blev fyldt op, og vi kørte til fester i Roskilde eller Hillerød.”

Over 50 år i Bakkehuset

”Jeg sagde til min far i sin tid, at jeg ville have huset her,” fortæller Ragnhild. Faderen ejede det, og den tilhørende have stødte op til Langmosegårds vestlænge. Dette ønske havde Ragnhild, fordi hun mente, at hun havde råd til at bo her resten af sit liv. Ragnhild fortæller, at hun flyttede ind på Smørumnedrevej 30 (matr. nr. 14 c) i december 1964, og at hun nu har boet her i næsten 54 år. Huset blev oprindeligt kaldt Maren Werthers hus, fordi Maren Werther boede i det i rigtig mange år, indtil Ragnhilds far købte det i 1931. I perioder var det med vekslende held lejet ud til forskellige, og det havde stået tomt nogle år, da Ragnhild flyttede ind, og det var på det tidspunkt ret forfaldent. Huset er et af de ældste i Smørumnedre. Det er ikke grundmuret. Det har lerklinede vægge, og

både vinduer og lofter er oprindelige. Kun taget er udskiftet.

Ragnhild fortæller videre; ”Jeg har haft et pragtfuldt liv, det har bestemt ikke været kedeligt. Dengang kendte jeg København ud og ind, det gør jeg ikke mere. Vi kom på restaurant Jack, hvor stamgæsterne havde hver sit ølkrus hængende med navn på. Her kom også forskellige skuespillere, tennisstjernen Torben Ulrich og kendte Lommerpiger, også Laurits Betjent var et spændende sted.” Når det hele gik så godt, skyldes det måske faderens råd: ”Der er tre ting, du aldrig må tale om i et selskab. Det første er, hvor mange penge du har, det andet er sygdom, og det tredje er politik, så er du sikker på, at du ikke bliver uvenner med folk.”

Ragnhild bestemte tidligt i sit liv, at hun aldrig ville giftes, og sønnen, Jens Christian, er et bevidst valg fra hendes side. En vigtig milepæl blev hans fødsel den 4. december 1964 om aftenen netop den dag, hvor hun overtog sit hus. Købmandens kone, fru Jacobsen, havde lovet at hjælpe med fødslen, men det var fredag, butikkerne havde længe åbent, og hun havde et ærinde i Ballerup. Vandet gik om morgenen, og Ragnhild passede sig selv i løbet af dagen og tænkte: ”Når køer kan føde deres kalve selv og soen dens smågrise, så kan jeg vel også klare en fødsel selv”, og sådan blev det. Da købmandskonen kikkede forbi om aftenen for at se til kakkelovnen, var drengen født, så hun fik travlt med at få fat i lægen og jordmoderen. Lægen kom først og ydede sit og blev efterfølgende beværtet med kaffe. Jordmoderen dukkede op lidt senere, og da hun erfarede, hvad der var sket, blev hun ret chokeret. Som Ragnhild siger om sig selv og sin søn: ”Det er måske netop derfor, at vi har så godt et forhold til hinanden. Der har aldrig været et ondt ord mellem os, og nu taler vi sammen hver aften.”

Ragnhild havde taget en fodterapeut- og skønhedsplejeuddannelse som ung og arbejdede i perioder som fod-

Bakkehuset, hvor Ragnhild har boet over 50 år. Tidligere blev det kaldt Maren Werthers hus. Foto i familiens eje.

terapeut for kommunen. Ragnhild fortæller, at hun i mange år gjorde rent på Boesagerskolen om natten, så hun kunne tage sig af sønnen om dagen. Rengøringsjob kombineret med faste fodkunder satte hende i stand til at tjene nok til, at hun og sønnen kunne klare sig.

Hendes søn, der er uddannet på teknisk skole i Ballerup, bor nu i udlandet og har bl.a. arbejdet for Dansk Flygtningehjælp.

Nej tak til plejehjem.

Ragnhild havde lovet sine forældre, at de aldrig skulle på plejehjem, og hun pointerer, at ”Hvad man lover, skal man holde!” Det betød, at hun i mange år hjalp sin mor, da hun boede alene på Langmosegård efter faderens død i 1972. I begyndelsen af 1980’erne kunne moderen, der kom til at sidde i kørestol, ikke klare sig længere på gården og flyttede ind hos Ragnhild. Herefter blev Lang-

Ragnild fortæller, at hun var meget glad for at deltage i Skytte- og Gymnastikforeningernes dilettantforestillinger. Bl.a. deltog hun i 1957 i forestillingen "Ægtemænd på viften". Jørgen Kongsvig spillede cand. polyt. Birger Cohnsfeldt, og Ragnild spillede hans unge frue Iris. Foto i familiens eje.

mosegård revet ned, og parcelhusene, der ligger på Smørumnedrevej nr. 32-42, blev opført på grunden.

Ragnild fortæller, at mor og datter fik nogle gode og hyggelige år sammen. Mange eftermiddage gik med, at Ragnild læste romaner op for sin mor, som strikkede el-

Ragnild med den få uger gamle Jens Christian i Bakkehuset juledag 1964. Foto i familiens eje.

ler hækledede imens. De holdt høns og ænder, og de havde altid en god hund. Til sidst blev det dog for krævende for Ragnild at passe sin mor. Især de tunge løft blev for meget, og de sidste år måtte hun have hjælp udefra. Moderen døde i 1998. Siden da har Ragnild boet alene i huset.

Langmosegård, en stor gård i Smørumnedre

Langmosegård var en firelænget stråtekt slægtsgård på ca. 40 tønder land med tilhørende engarealer i Vesterbjerg, ved Grønsø bag Nonnemosegård i Smørumovre

og i Stormosen. I Grønsø blev der gravet tørv under besættelsen, og her har Ragnhild hjulpet til mange gange med at vende og stable tørv.

Om Ragnhilds far fortæller N. O. Riis-Nielsen i bogen ”Fra fæstebonde til selveje”, at Christian Jensen var en dygtig landmand, som drev sin gård mønsterværdigt. Han lod bygningerne undermure, hvorved han fik indrettet en moderne kostald med brandsikret loft, og hvor man med et greb kunne løsne hele kvægbestanden i tilfælde af brand. Ragnhild fortæller desuden, at hendes far, der var landbrugsuddannet, tog aktivt del i gårdens drift, især frederiksborghestene havde hans store interesse. Ragnhild fortæller videre, at de næsten altid havde en fodermester ansat på gården. Desuden gik farbroderen Jens Peter, som Ragnhild var meget glad for, til hånde på gården. Endelig var der her som på andre større gårde ansat en tjenestedreng. Selvom Ragnhilds mor var hurtig i vendingen og gerne ville ordne det meste selv, havde man i de travle år med stort folkehold også en ung tjene-stepige ansat.

Langmosegård udstykses

Byudviklingsudvalget for København gav i foråret 1965 tilladelse til, at Ledøje-Smørum Kommune kunne opkøbe Langmosegårds og Langdyssegårds marker, og i marts 1967 godkendte boligministeriet dispositionsplanen for området. Dermed var vejen banet for, at Christian Jensen og Christian Krog på henholdsvis Langmosegård (matr. nr. 3a) og Langdyssegård (matr.nr. 12a) kunne sælge deres store jordtilliggender nord for Smørumnedre til Ledøje-Smørum Kommune. På disse jorder, ca. 100 tønnder land i alt, blev parcelhuskvartererne, der nu udgør bl.a. grundejerforeningen Blomsterhaven, opført.

For Ragnhild, der før havde kunnet følge med i årstidernes gang på gårdens marker med pløjning, såning og høst og havde været med til pasning af køer, der gik på

græs, ændrede det hele sig i løbet af få år, idet flere hundrede parcelhuse og nye veje blev anlagt på de to gårdes marker. Over 5.000 års uafbrudt landbrugsdrift var slut. I sin barn- og ungdom kendte Ragnhild alle i Smørumnedre både smeden, købmanden og skolefrøkenen. Generation efter generation afløste hinanden på de gamle slægtsgårde, og hun vidste alt om, hvem der var i familie med hvem, og ind imellem var der tid til en kop kaffe og en snak med gode naboer og med folk, som havde ærinder hos hendes far, der sad i flere kommissioner og udvalg. Nu kom der en helt ny befolkning, som Ragnhild i sagens natur ikke lærte at kende: ”Jeg er nu den ældste indfødte i landsbyen!” Hun fortæller, at hun mistede sin sidste gode veninde i januar måned i år: ”Det er et stort savn og en stor sorg. Det kan godt være ensomt at bo i huset her i Smørum, hvor naboerne er nye, og hvor alle har travlt med deres.”

Litteratur

*N. O. Riis-Nielsen: ”Fra Fæstebonde til selveje”.
Ledøje-Smørum Historisk
Forening og Arkiv 1991.*

En nybyggerhistorie fra Tulipanhaven

interview med Anne og Hardy Pedersen foråret 2018 ved Inga Nielsen

Anne og Hardy blev gift i 1963 i Simon Peters Kirke på Amager, og de fik en lille lejlighed på 37 m² i Lyngby. Imens de boede her, blev deres ældste datter Vibeke født i december 1965 og Anette i oktober 1968. Her boede familien, indtil den flyttede til Tulipanhaven 22 i marts 1969. Inden da havde Hardy i ¾ år i døgndrift – næsten – bygget på deres hus i Smørum. Som Anne siger: ”Jeg mener, at Hardy fik råhuset, da jeg lå på hospitalet og fødte Anette. Det var et godt tidspunkt, jeg fødte på, for Hardy arbejdede på huset, og i den lille toværelses lejlighed i Lyngby var der kun lige plads til Vibeke, den nyfødte og mig.”

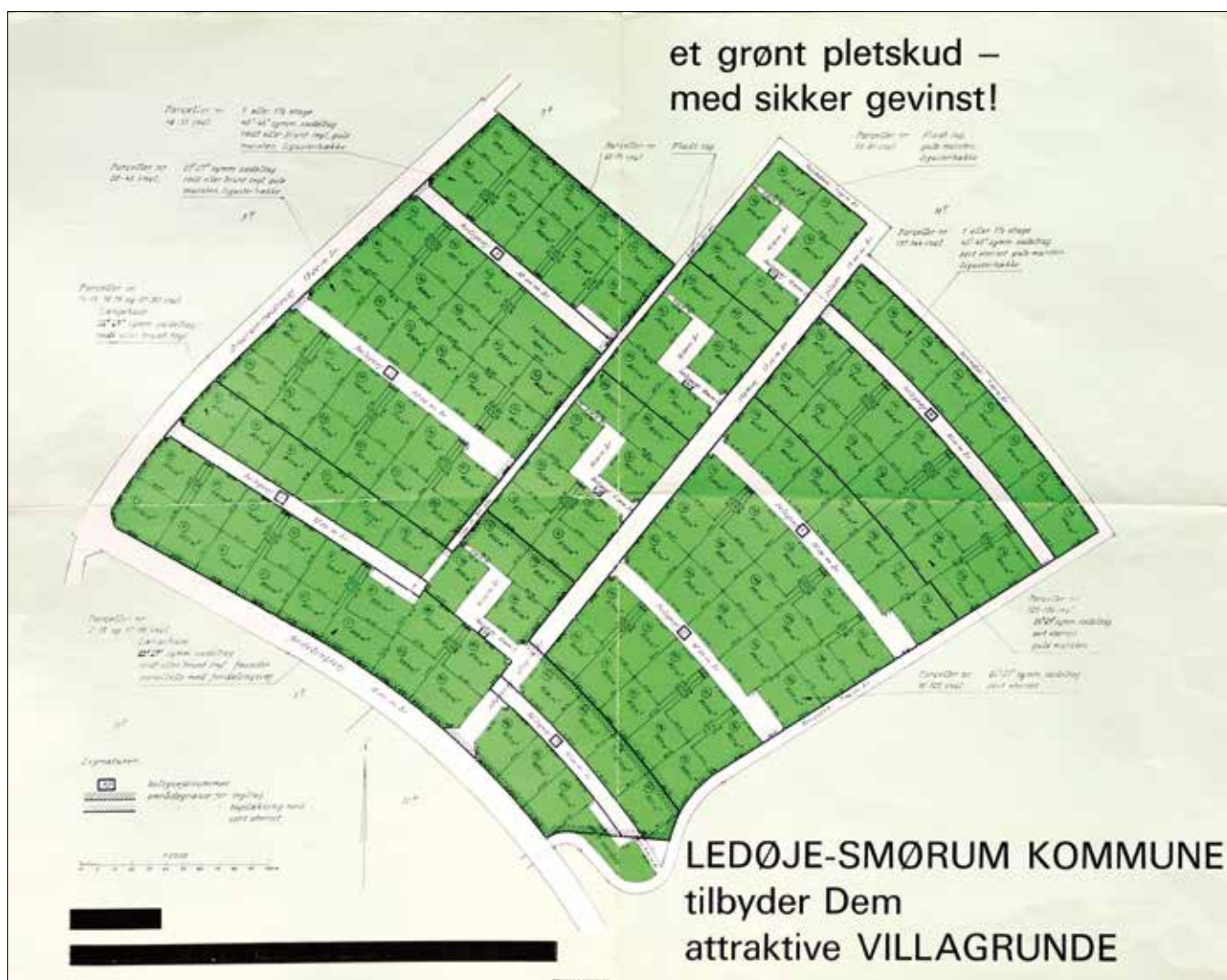
*Anne og Hardy på deres bryllupsdag i 1963.
Foto i familiens eje.*

Familien var, som Hardy udtrykker det, ”byggemoden”. ”Et par gange havde vi været på besøg hos Annes farbror, Carlo Dinesen. Han havde en virksomhed i Riskær¹⁾, hvor han bl.a. solgte og reparerede græsslåmaskiner. Han fortalte, at der var byggegrunde til salg i Smørum.” Det resulterede i, at Anne og Hardy fik tilsendt nogle papirer fra Ledøje-Smørum Kommune om de muligheder, der var. Oprindeligt lagde de billet ind på en grund i Stang-kærudstykningsen ved Flodvej. Ved et efterfølgende møde med kommuneingeniør Hviid viste det sig imidlertid, at

der ikke var flere ledige grunde her, men at der var nye byggegrunde på vej nord for Smørumnedre, hvor kommunen i 1965 havde købt to store gårde, Langdyssegård og Langmosegård, med udstykning for øje. Familien regnede oprindeligt med en pris for en grund på 27.000 kr., men da Hardy var på kommunen anden gang, fremgik det, at prisen på de nye grunde alt inkl. var 62.300 kr. ”Det var,” som Anne udtrykker det, ”en meget stor overraskelse for os.”

Anne og Hardy slog dog til, og næste spørgsmål var nu, hvilken grund de skulle vælge. Ved et besøg i udstykningen sagde en anlægsarbejder: ”Hvis du gerne vil bo på pæle, så tag en af de grunde, der ligger i søen²⁾, men grunden der (*red. Tulipanhaven 22*) kan du roligt tage, den er der blåler under!” Selvom området lå højt, var der flere afløbsløse søer og moseagtige steder i området, og folk var klar over, at det gjaldt om at undgå disse ved valg af grund. Erik Rohde Andersen, der ligesom Hardy arbejdede i tv-byen, havde flycertifikat. Han og hans kone Jette ønskede også at bosætte sig i Tulipanhaven, og Rohde fotograferede i 1968 området fra luften for at sikre sig mod køb af en vandlidende grund.

Efter at grunden var købt, skulle der bygges. Hardy fortæller: ”Vi havde forinden været ude at se på forskellige

”et grønt pletskud – med sikker gevinst” er det udbudsmateriale, som blev brugt ved salg af grunde i Erantishaven og Tulipanhaven sidst i 1960’erne. Bemærk kravene til hus- og tagtyper samt til valg af materialer. I visse dele af udstykningen er der desuden påbud om hæk af liguster.

typehuse, vi havde jo ikke råd til at købe et hus, der blev bygget til os, og jeg kunne ikke klare at bygge et hus selv.

Et typehus på medbyggerbasis kunne jeg selv klare, jeg var jo ung dengang. Det endte med, at vi købte et 66-hus

på 106 m². Byggefirmaet kom og rejste indervæggene og spærene, og så måtte jeg klare selv resten. Det var et meget godt udgangspunkt.”

Der knokles

Hardy fortæller: ”Kommuneingeniør Hviid havde lovet, at byggemodningen af området nok skulle være klar omkring 1. august, så derfor gik jeg i gang i august 1968. Det var vigtigt, at huset blev lukket inden vinteren, så det indvendige kunne laves i ly for regn og blæst. Det viste sig dog, at der lå en stor bunke jord på vores grund. Det var et depot med muldjord. Der blev lidt ballade om det, for jeg havde jo købt grunden og ville gerne i gang. Bunken fik vi selv flyttet. En kammerat fra tv-byen kom og skubbende den væk, så jeg kunne komme i gang. Jeg hjalp til gengæld ham med el-arbejde.”

Hardy beretter videre: ”Jeg skulle selv grave render. Det kunne jeg sagtens klare. Det er bare noget med en spade, man var jo super super optimist. Jeg kan huske, jeg kom herop og stod inde midt på grunden og kikkede mig omkring. Jeg kunne se helt til Roskilde Domkirke med fri udsigt hele horisonten rundt. Der var ikke et øje at se nogen steder. Vi var de første overhovedet, der byggede i området. Men allerede den næste weekend kunne jeg rundt omkring se, at der dukkede unge familier op med onkler, tanter, spader osv. parate til at gå i gang. Mødrene slæbte madkurve, og mændene kom med kasser med bajere. Jeg gik i gang med at grave, jeg var nået to-tre meter, jeg skulle 90 cm ned i dybden og grave 40 m i alt. Det var virkelig hårdt, noget af det var blåler. I nærheden var der nogle folk, der gravede kabler ned i forbindelse med byggemodningen af området, der var jo ingen el og

*Fundamentet er støbt, og onkel Vagn slapper af oven på veludført arbejde. Bagved ses det helt nødvendige skur til redskaber m.m.
Foto i familiens eje.*

vand, selv om det var blevet lovet. Jeg så, at der var en, der kørte rundt med en rendegraver, og at den skovl, han havde på, var en 30 cm bred grab. Han kikkede over på mig en gang imellem, jeg gik jo der og knoklede med min spade. Så gik jeg over til ham, og han grinede og sagde på godt sjællandsk: ”Nåh, jeg er nok hurtigere end dig.” ”Ja, det er du,” sagde jeg, ”har du lyst til osv...”, ”Ja, det havde han,” og ”Hvad skal du have for det?” ”Giv mig 250 kr.!” Det er de bedste penge, jeg har givet ud i hele mit liv. Jeg kunne jo se, at jeg aldrig nogen sinde kunne klare at grave ud til grunden i hånden, og ham tog det kun 2½ til 3 timer.

En anden udfordring var at få grundmuren i vatter. En højdemåler havde man ikke, så en 30 meter lang vand-slange er god, når der skulle nivelleres. Jeg havde bestilt færdigblandet beton til støbning af fundamentet, for der var jo ingen strøm. Jeg ringede ned til kommunen og brokkede mig, jeg skulle jo bruge vand og alt muligt. Det endte med, at jeg fik en beholder med vand stillet op ude ved vejen, men el kom der ikke før end sidst i januar, og vi flyttede ind den 29. marts. Derfor er de fleste skruer skruet i med håndkraft, og næsten alt er boret og savet med håndkraft.

Jeg havde også et lille redskabsskur, hvor der nu er forhave. Det har jeg nok klunset et eller andet sted. Det var nødvendigt til redskaber og den slags og også et sted, hvor man kunne stå i læ.

Da grundmuren var støbt, var tiden inde til at gå i gang med selve huset. Først kom typehusfirmaet med inder-væggene på en kæmpe stor lastbil, så blev de løftet ned og sat sammen i løbet af ca. tre timer. En anden lastbil holdt parat med spærene, det gik også hurtigt med at sætte dem på plads. Det tog lidt længere tid at lægge taget. Det skulle jeg selv gøre, og dermed var huset lukket. Derefter betalte jeg to murere fra tv-byen for at mure væggene. De skulle være lige, og det turde jeg ikke binde an med selv. Der var ikke megen infrastruktur den gang, og vejbe-lysnings var noget, der kom langt senere. Hele byggeriet igennem var det manglende lys et problem for mig. Da huset var lukket med tag, døre og vinduer, skulle jeg i gang indendørs, men jeg skulle jo kunne se, hvad jeg la-vede. Jeg havde nogle store gamle lastbilakkumulatorer, som jeg havde skaffet et sted fra. Hver aften kørte jeg dem ned til opladning hos Carlo, og næste dag hentede jeg dem på vej op til huset. Jeg havde nogle autolamper, og et par flagermuslamper. De giver et meget godt lys,

Det er en stor dag, da indervægge og tagspær bliver leveret. Foto i familiens eje.

og der var selvfølgelig kun lys i det rum, hvor jeg arbejdede. Det klarede jeg mig med, men jeg var ærgerlig og irriteret over, at jeg ikke kunne bruge alt mit elektriske værktøj.

Vi havde bestilt fjernvarme. Det skulle også nok være færdigt, men der var ikke noget fjernvarme. Jeg beklagede mig til kommunen: ”Vi flytter ind nu, og vi har

betalt indskud til fjernvarmen, og I har garanteret os varme.” Det resulterede i, at kommunen kom og satte en kæmpestor elektrisk vandvarmer op ude i bryggeret. Den blev koblet til husets varmesystem i stedet for fjernvarmen, og så varmede den vandet op. Jeg fik dermed mit eget lille fjernvarmeanlæg, og så betalte de, hvad det kostede i strøm. Senere blev den rigtige fjernvarme eta-

Anne og Hardys hus på Tulipanhaven 22 er markeret med en rød ring. Vej nr. 1 er Smørumnedrevej. Vej nr. 2 er Blomsterhaven, og vej nr. 3 er Tulipanhaven. Husene begynder at skyde op i området, og de mindre byggerier til venstre for Anne og Hardys hus er bl.a. det midlertidige fjernvarmeverk. Foto i familiens eje.

*Anne og Hardys hus ses til højre.
Foto i familiens eje.*

bleret. På en af grundene heroppe, ca. der hvor Tulipanhaven 14 ligger, byggede man et foreløbigt varmeanlæg i et blikstur med en kæmpestor olietank og en ti meter høj stålskorsten. Oppe på toppen af den sad der en rød lampe, og når fyret gik ud, blinkede den røde lampe, og så kunne smeden, der boede nede i Smørumnedre, se, at der var noget galt. Opdagede han det ikke selv, så råbte hele Smørumnedre: ”Du skal op til dit fyr”³⁾.

I godt selskab

Det var godt med lidt afveksling, og Anne fortæller, at Hardy en overgang havde en lille mus, der kom og sad på hans bord hver aften. I løbet af natten havde den været oppe i hans madpapir, så Hardy lod derfor altid noget mad ligge tilbage i papiret, og næste dag var det væk. Det var en mus, der kom ind ude fra markerne.

Hardy arbejdede i tv-byen fra kl. 7-16, og hver dag kørte han ud og arbejdede på huset til sent om aftenen. Det samme var tilfældet alle søn- og helligdage, undtaget var kun jule- og nytårsaften. Hardy fik to madpakker med, en til frokost på arbejdet og en til aftensmad ude i huset. Når han kom hjem ved 23-tiden, fik han varm mad med stegte kartofler. Hardy fortsætter: ”Man var ung den gang og fuld af kræfter, og det var andre tider, og man var mere øm om pengene”. Anne sagde: ”Vi klarer det aldrig!” Hertil sagde Hardy: ”Lad os nu lige få det hele gjort færdigt, og hvis vi ikke kan klare det, så sælger vi huset, og så kan det, vi har tjent, gå til at købe vores eget derefter.”

En dag skete der noget uventet: ”En mand, som jeg ikke kendte, kom gående ind over marken. Det var mærkeligt, for der plejede aldrig at komme nogen, og jeg kunne se,

*Huset i 1972, da det er blevet udbygget med bl.a. større garage og værksted.
Fætter Karsten står i kravlegården, og kusine Vibeke ser til.
Foto i familiens eje.*

at han ikke var nybygger. Han var en lille kraftig fyr med hængepipe i munden. ”Jah, den jord du graver i, har jeg gravet i hele mit liv!” Det var Christian Krog fra Langdyssegård. Han syntes, det var mærkeligt, at hans jord nu skulle bebygges, men han havde jo selv solgt den. Vi fik os en lille sludder, og det var hyggeligt.”

Ny i Smørum

Hardy fortæller: ”Man kom hurtigt til at kende hinanden. Man arbejdede både lørdage, søndage og alle ferier i den tid, hvor byggeriet stod på,” og Anne tilføjer: ”Der var meget, meget mere med, at man hjalp hinanden, meget mere end man gør i dag,” og Hardy fortsætter: ”Jeg måtte nok holde lidt ekstra for, fordi jeg var en af de første, der byggede, så der var mange, der gerne ville låne hos mig, fordi jeg var længst. Jeg måtte pointere, at det lånte skulle afleveres efter brug. Jeg havde jo ikke ekstra værktøj.”

Kun ét badeværelse kan være problematisk

Hardy havde som før nævnt sit arbejde i tv-byen, og

Anne gik hjemme og passede pigerne de første fem-seks år. Da Vibeke kom i skole i 1972, blev Anne dagplejemor og ydede sit til økonomien.

Hardy fortæller: ”Da der var gået to år, fandt jeg ud af, at jeg med kone og to piger ikke kunne nøjes med ét badeværelse, for så ville jeg aldrig komme i bad og måtte sætte mig udenfor, hvis jeg skulle på potten.”

En udvidelse var nødvendig, og et ekstra badeværelse, et soveværelse og en gang blev bygget til husets østende, og mod vest blev garagen med værksted og fadebur, som jeg havde bygget i 1969, erstattet af en større garage og et værksted med bedre plads.

Senere lavede vi en dejlig udestue mellem garagen og tilbygningen, men nu er det slut med flere udbygninger, for nu kniber det nærmest med at holde det, vi har.”

Vi har haft nogle gode år her

Det gik, som det skulle for Anne og Hardy i det nybyggede kvarter. Anne forklarer: ”Vi har haft nogle rigtig gode år her. Der er et godt sammenhold på vejen, og folk

har været glade for at bo her, og mange på vores sidevej har boet her i rigtig mange år. Det er lidt trist, at folk nu begynder at flytte, fordi de ikke længere kan klare hus og have,” og Hardy følger op: ”Ja, det er lidt trist, men mange her på vejen kom næsten samtidig, så må vi også nok regne med, at vi skal flytte samtidig.” Anne og Hardy har lejet en lejlighed i Rådhuslunden, og huset på Tulipanhaven er sat til salg.

Hardy og Anne forklarer: ”Et eksempel på sammenholdet i området er, at vi, inden grundejerforeningen blev stiftet, besluttede, at ungerne skulle have en fastelavnstest. Murer Kalle Ottesen og hans kone Inge, Ib og vi slog os sammen. Vi købte nogle fastelavnstønder, og fastelavnstesten blev første gang holdt hos Inge og Kalle i Tulipanhaven, og derefter et par år hos os og senere hos Jeff Tøjsen i Tulipanhaven 30. En tradition der blev overtaget af grundejerforeningen, som har holdt den i hævd siden.

Udbygningen

På ca. fire år var alle grunde i Tulipanhaven, Erantishaven vest for Smørumedrevej og parcelhusdelen af Iris-haven solgt og bebygget, idet den sidste familie flyttede ind i foråret 1973. De tre boligområder udgør Grundejerforeningen Blomsterhaven stiftet den 22. maj 1969.

Der blev bygget på mange forskellige måder. Nogle byggede selv deres hus, andre var medbyggere som Anne og Hardy, og andre støbte grunden og fik resten lavet af håndværkere. Ganske få var uheldige, idet de havde begivet sig ud i et projekt, de økonomisk ikke kunne klare. Der var byggefirmaer og håndværkere, som f.eks. murer Kalle Ottesen, der opkøbte nogle grunde, som de bebyggede med salg for øje. En række af de vandlidende grunde, som lå i og ved Langmosen, blev opkøbt af entreprenør, Asmind Andersen. Disse grunde var billigere, fordi der skulle piloteres, inden der kunne bygges på dem.

Han opførte en række ens huse, som han efterfølgende solgte. Det drejer sig om Tulipanhaven nr. 16, 17, 19, 21, 23, 25, 44 og Erantishaven 64..

Der var en del klausuler i forbindelse med udbygningen af Blomsterhaven, idet kommunen ønskede at fastholde en vis ensartethed i området. Tagene skulle være af en bestemt slags og med forskellige hældninger i forskellige dele af området. I vores område fortæller Anne og Hardy, skulle tagene have lav rejsning, og der skulle plantes ligusterhæk ud til vejen. Mange var imidlertid bange for, at kvarteret ville komme til at ligne en kolonihave med lange rækker af ens ligusterhække, og på en generalforsamling var der stort flertal for, at dette skulle laves om, så folk selv kunne bestemme, hvordan de ville have det. Det resulterede i, at på vores sidevej har den ene halvdel ligusterhæk ud til vejen, mens den anden halvdel har åbne forhaver.

Noter

- 1) I forbindelse med udbygningen i 1960'erne af Stang-kærgårdområdet ved Flodvej blev en del af grundene udlagt til et blandet beboelses- og erhvervsområde.
- 2) Lige vest for Anne og Hardys grund lå en sø, som var en del af Langmosen, der gik herfra i nordvestlig retning. Sankt Hanssøen er den nordligste del af dette vådområde.
- 3) Området blev tilsluttet fjernvarmeværket ved Valmuehaven, som i 1996 blev afløst af kraftvarmeværket på Skebjergvej.

Litteratur

Erik Rohde Andersen: ”Om at vælge byggegrund i Smørumedre”. Årsskrift 2012.

Grønland 1970 – et skoleprojekt

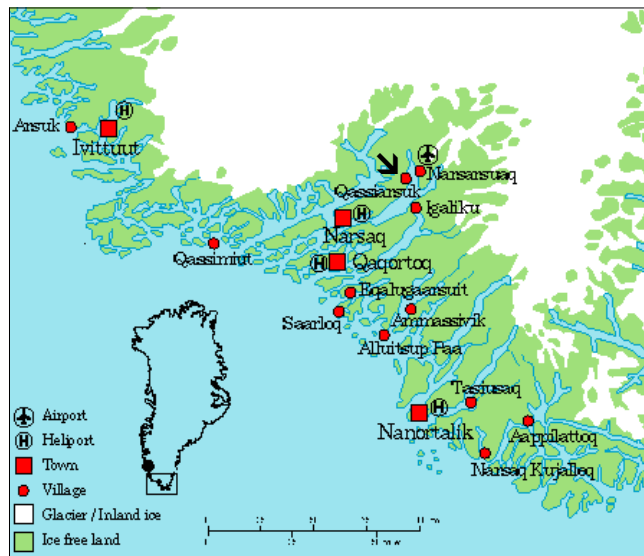
af Viggo Asmussen (VA) og Jørgen Bie-Olsen (BO)

I skolestuen i Smørumovre gamle Skole står der en grå- og grønmalet katederpult, som har været anvendt fra før Anden Verdenskrig i skolekapellet i bygden K'agssiarsuk i Grønland. Bygden er nok mere kendt under navnet Brattahlid, hvor Erik den Røde i år ca. 982 slog sig ned. Hans bosættelse blev starten på en ca. 500 år lang periode, hvor nordboerne opholdt sig i Sydvestgrønland.

Skæbneåret 1968

Vi rykker tiden lidt frem til det mytiske år 1968, hvor så mange store hændelser skulle få deres plads i historien, f.eks. mordene på Martin Luther King og Robert Kennedy, Tet-offensiven og My Lai-massakren i Vietnam, et amerikansk B-52 bombefly med fire brintbomber ombord forulykker ved Thulebasen i Grønland, Apollo 8 runder som det første bemandede rumfartøj månen, ungdomsoprøret i Frankrig med afsmitning i Danmark starter, og her i landet fødes en ny kronprins. Også i Ledøje-Smørum kommune blev der det år – uden sammenligning i øvrigt – påbegyndt et projekt af ganske nyskabende karakter, nemlig udveksling af skolebørn mellem Grønland og Danmark.

Forhistorien er, at artiklens to forfattere i 1967 afsluttede deres læreruddannelser på Frederiksberg Seminarium og drog ud i verden. Den ene (VA) fik stilling i K'agssiarsuk i det fjerne og den gang ganske eksotiske Grønland, og den anden fik stilling i det, der for en del af studiekammeraterne på Frederiksberg var næsten lige så ukendt og eksotisk, nemlig Centralskolen, senere Søagerskolen, i Ledøje-Smørum.

Pilen peger på Qassiarsuk, som er den nye stavemåde for K'agssiarsuk. Kort fra internettet.

Pennevenner skaber kontakt

I bygden K'agssiarsuk i Sydgrønland, hvor der ikke var el, og hvor alt vand skulle hentes i elven, blev VA ansat som den eneste lærer med en grønlandsk kateket som kollega på bygdeskolen, der på den tid havde ca. 30 elever mellem 7 og 14 år. Det fungerede ganske fint, men det kunne være svært at motivere eleverne til at sætte sig ind i det vanskelige danske sprog, da den eneste dansksprogede person, de kendte, var VA, og han talte endda også lidt grønlandsk (efter skoletid).

Efter en tid dukkede derfor den idé op hos VA, at man måtte kunne motivere eleverne til at lære sig dansk ved

*7.b og Jørgen Bie-Olsen.
Foto: Privateje.*

at sætte dem i kontakt med dansksprogede jævnaldrende. VA tog derfor initiativ til at foreslå, at hans elever blev sat i pennevenkontakt med elever på Centralskolen, hvor BO i mellemtiden havde overtaget en meget velfungerende 5. klasse.

Såvel elever som forældre i klasserne tog særdeles vel imod forslaget, og så småt voksede en korrespondance frem mellem eleverne to og to og klassevis. Der blev pr. post (eneste mulighed dengang) udvekslet såvel informerende breve, fødselsdagshilsner, fotos og båndoptagelser. Resultatet var overraskende positivt på begge sider af Atlanten. De grønlandske elever tilbød selv at gå forbi den lokale KGH-butik hver dag for at se, om der var post fra Centralskolen i DK. De grønlandske elever fik en stærk motivation for at gøre noget ved danskundervisningen,

og de danske elever fik et unikt indblik i en for dem tidligere ganske ukendt del af riget, og for at få så stort udbytte af korrespondancen som muligt blev selv private breve m.m. gennemgået i fællesskab.

Da VA var hjemme på ferie i sommeren 1968, fødtes derfor den helt abstrakte tanke, at det kunne være fantastisk, hvis vi kunne udbygge den fine kontakt med et gensidigt besøg hos hinanden? Selvfølgelig kunne vi det!!!

Fra idé til projekt

Da ideen havde bundfældet sig, begyndte omfanget af projektet med en gysen at gå op for os, og første etape var at kontakte skoleinspektør F.L. Faulk på Centralskolen. Han blev naturligvis lidt overvældet, men efter at have fået afklaret en række spørgsmål bakkede han projektet

op og lovede os støtte. En støtte han ydede gennem hele projektet.

Næste fase var, hvordan vi skulle informere hjem og elever, og vi besluttede at indkalde alle hjemmene uden elever for i en lukket forsamling at fremlægge idéen. Naturligvis var det også overvældende for forældrene at skulle tage stilling til at sende deres på det tidspunkt ca. 12-årige børn tre uger til det fjerne Grønland, respektivt tre måneder til Danmark, og mange relevante spørgsmål blev fremført, men i en meget positiv og imødekommende dialog. Det besluttedes, at alle skulle gå hjem og tygge på det, man havde fået præsenteret, og man lovede hinanden ikke at involvere eleverne for ikke at skabe urimelige forventninger/skuffelser. Selv om eleverne nok havde fornemmelsen af, at noget usædvanligt var under opsejling, er det vores helt klare indtryk, at alle hjem var solidariske og tav.

Ved næste møde var opbakningen til projektet nær 100 procent, og det blev besluttet at gå videre og at drage eleverne ind i projektet.

Elevernes begejstring var naturligvis i top, og denne begejstring formåede de på beundringsværdig vis at fastholde igennem det næsten to år lange forløb til selve rejsedelen. Da der ikke fandtes erfaringer fra tilsvarende projekter, blev de praktiske kalkuler, herunder de økonomiske, baseret på meget usikre data. Da vi fandt frem til et anslået økonomisk omfang af rejsen, blev det fra BOs side fastslået, at udgifterne til rejsen ikke skulle belaste hjemmenes økonomi, men dækkes af det sædvanlige lejrskoletilskud, et forhåbentlig ekstra tilskud fra sognerådet og så som det centrale en solidarisk indtjening, hvor alle indtægter gik direkte til en fælles rejsekasse. Det blev sat som mål, at hver elev gennem egen indsats skulle indtjene 1.000 kr. Beløbet lyder måske ikke af så meget i dag, men svarer faktisk til ca. 8.700 kr. i 2018.

Med hensyn til finansieringen af de grønlandske elevers rejse til Danmark var vores helt klare udgangspunkt, at

den skulle ske gennem Grønlandsministeriets rejsepulje, hvilket også med stor tak lykkedes.

Penge skal der til

De danske elever (og forældre) måtte i gang med at bruge en stor del af deres fritid på at skaffe penge til den fælles kasse, og igen var såvel entusiasmen som opfindsomheden stor.

Først ude var Andreassen på Kærhavegård i Lille Smørum. Han syntes så godt om ideen, at han tilbød alle eleverne job som æbleplukkere på plantagen, og snart var alle i gang som avisbude, babysittere, opvaskere osv. osv. Eleverne opfyldte på bedste vis målet, og næste trin i finansieringen var så ansøgningen til sognerådet, hvor vi bad om et samlet tilskud på 5.000 kr. Efter samtaler med flere medlemmer af skolekommissionen og med dens anbefaling i ryggen sendtes ansøgningen med optimisme videre til sognerådet, men her blev der sagt stop, idet sognerådet, selvom man anerkendte såvel projektet som elevernes indsats, ikke kunne imødekomme ansøgningen med den begrundelse, at man var bange for, at det skulle skabe præcedens for fremtidige rejseansøgninger, og at man hermed bandt fremtidige sogneråd. Vi var nu nået frem til slutningen af oktober 1969 med planlagt afrejse primo 1970! Kommunens afslag var et vældigt tilbageslag, men lykkeligt begyndte lokalpressen at interessere sig for projektet, og journalist Åse Kannov fra Ballerup-Måløv Avis blev vores skytsengel med nogle meget sobre og positive artikler om projektet. Disse artikler blev ikke kun læst lokalt, men fangede også interesse hos bl.a. Danmarks Radios Københavnredaktion, der anvendte en næsten hel nyhedsudsendelse til omtale af projektet med interviews med såvel sognerådsformand Vilhelm Nielsen som BO og flere af eleverne. Det endte med, at Regionalradioen lovede at gå i samarbejde med Grønlands Radio om at gennemføre et projekt sidst på vinteren for at samle penge ind.

René takker på klassens vegne henholdsvis direktør Povl Møller-Taasinge fra Spies og redaktør Sven Ludvigsen fra Rotary og for tilskud til rejsen. Avisudklip.

Simon Spies træder til

Dette blev dog ikke nødvendigt. Radioudsendelserne om projektet satte en lavineagtig proces i gang. Fra nær og fjerne blev vi kontaktet af mennesker, der ikke bare udtrykte sympati med projektet, men sendte litteratur, egne dagbøger, grønlandske husflidsprodukter osv., og derudover var der flere, der tilbød at komme og fortælle om egne oplevelser i Grønland.

Herligt, og endnu bedre blev det, da vi blev kontaktet af redaktør Sven Ludvigsen, der på vegne af Rotary Danmark skænkede 5.000 kr., og af skohandler Ege i Ballerup, der tilbød et nydeligt beløb, hvis syv elever kunne være julenisser i skobutikken op til jul samt af mange flere. Sidst, men ikke mindst blev vi kontaktet af direktør Povl Møller-Taasinge fra Spies Rejser. Han fortalte, at projektet havde vakt Simon Spies' interesse, og at han derfor skænkede 7.500 kr. til gennemførelse af rejsen. Alle disse mange penge blev overrakt ved en

seance på Centralskolen arrangeret på bedste vis af eleverne og dækket af Danmarks Radios Københavnafdeling.

Nu var der pludselig "overskud" i kassen, hvilket betød, at vi kunne flytte turen fra en planlagt vinterrejse til en betydelig dyrere sommerrejse, som ville kunne give et langt større udbytte.

I mellemtiden havde vi fået kontakt med en spejdergruppe ved navn K'atanguk, der skulle på vandring i Sydgrønland med en gruppe unge/voksne spejdere, og vi besluttede at undersøge, om vi i fællesskab kunne chartre et fly og dermed spare penge i forhold til det planlagte rutefly. Det lykkedes os at få en god aftale med Sterling Airways, og glædestrålende beredte BO for forældrene, at vi skulle med en Caravelle-jet til Narssarsuaq med stop på Keflavik i Island. Glæden sluttede mareridtsagtigt brat, da en venlig luftkaptajn-forælder med meget stor erfaring i flyvning på Grønland konstaterede, at man ikke kunne flyve med jet til Narssarsuaq, da der ikke fandtes kompressor anlæg der, og man derfor måtte adskille flyet og sende det hjem i småstykker med båd, hvis det gik i stå på flyvepladsen..... – lidt svært at argumentere imod! Lykkeligvis kunne vi, som nogle af de allerførste flyve med jet til Narssarsuaq, men man kunne ganske rigtigt ikke stoppe motorerne ved opholdet i lufthavnen.

Efter at have brugt mange timer på projektet gennem de sidste to år og stort set alle skoletimerne på Centralskolen i de sidste 1½ måned før afrejsen, hvor alle gode kolleger lagde deres undervisning i de forskellige fag tilrette med Grønland som udgangspunkt, afgik Ottos bus den 15. juli 1970 kl. 06.00 fra Centralskolen til Kastrup lufthavn, hvorfra der var afgang med Sterling Airways, for bl.a. Spies' penge, til et eventyrligt ophold i Grønland.

Senere samme dag landede 20 spændte elever og fire lige så spændte voksne (en forældrerepræsentant Inge Rasmussen, skolesundhedsplejersken Sigrid Niels-Christi-

Sådan mener børnene

■ JESPER, 13 år - skal besøge Amalie, som har 10 søskende. Amalie og hendes søskende bor i et træhus ligesom alle andre i Kagssiarssuk. Jesper selv bor i en villa.

- Men det er ikke alle dem vi skal besøge, der bor i selve bygden, siger Jesper. Nogle af dem bor langt derfra, men overnatter på skolehjemmet ved skolen.

■ DAN, 12 år - skal besøge Olet. Dans far er luftkaptajn ved Flyvevåbnet og en måned hvert år er han udstationeret i Grønland - og han har besøgt K'agssiarssuk.

- Ganske vist er bygden lille, men den er til gengæld gammel, siger Dan. Det var Erik den Røde - der grundlagde den. Og de bedst bevarede ruiner fra den tid ligger kun et par kilometer fra byen.

■ BOYE, 13 år - skal besøge Hans Ole. Boye selv bor i en villa i Hove, mens Hans Ole på Grønland bor 30 km fra K'agssiarssuk. Han bor på skolehjemmet og hver gang han skal hjem foregår det på hesteryg.

- Hans Oles far er fåreavler ligesom de andre i bygden. I øvrigt var det en mand, der hed Otto Frederiksen, der i sin tid lånte 300 får af den danske stat. De var grundlaget for fåreavl i området. Og det var betalt tilbage efter 5 år.

ansen og lærerægteparret BO) efter en meget fin flyvetur med mellemlanding i Keflavik i herligt solskin i Narsarsuaq lufthavn. Her blev vi mødt af nogle mindst lige så spændte grønlandske elever og forældre samt VA.

Eleverne kendte jo en del til hinanden i forvejen fra korrespondancen, og meget hurtigt var den første generthed fra begge sider overstået, og i små speedbåde blev alle transporteret mellem sejlene isbjerge de få kilometer over Skovfjorden til K'agssiarssuk.

I Grønland

Bygdens fåreholdersteder ligger spredt ud over et stort område, og allerede kort efter ankomsten blev de danske elever af familierne på traktor og hestevogn transporteret

ud til deres kommende hjem, hvor de skulle være de næste tre-fire dage. En ganske krævende start, men med den meget grundige information i ryggen hjemmefra og med understregning af "at følge lands skik" gik dagene stort set uden problemer. Dog meddelte en elev, at vedkommende havde spist af alt den serverede fremmedartede mad, ja selv sælblodssuppen, men da han som gæst skulle have det bedste og fik serveret de i suppen svævende sæløjne, havde han dog måttet sige stop. Han blev tilgivet!

Herefter udfoldede der sig et omfattende program, hvorfra kan nævnes fåreindsamling og slagtning, ridetur i fjeldene, fiskeri-, sejl- og travetur til Igaliku, hvor en ganske sigende hændelse indtraf: Da vi ankom til

Den nyfangede sæl bliver parteret. Foto: Kirsten Jensen.

Igaliku efter en travetur over passet, blev vi mødt af et voldsomt regnvejr. VA mente, vi kunne søge ly hos en person, han kendte, og selvom personen ikke var hjemme, gennedes hele flokken på 25 personer ind i det meget lille etrums hus. Da personen, læreren Nuka, kom hjem, var hans eneste kommentar: ”Nej, hvor hyggeligt!” Herefter serverede han varm kakao til os på skift med sit begrænsede antal kopper – grønlandsk storsind og gæstfrihed.

I programmet indgik også en sejltur med kystskibet Taterak til Julianehåb, hvor vi blev indkvarteret i to-mandsrum på husmoderskolen og nød den smukke by med en moderne skole. Her aflagde vi besøg på bådværftet og fik bl.a. demonstreret de kvalharpuner, som man stadigvæk benyttede. Fra Julianehåb var vi på en fem timers vandretur til en spejderhytte nord for byen, hvor vi over-

På tur med ”Reje-Bendt”. Foto: Viggo Asmussen.

nattede, og næste dag sejlede vi til Narssaq. Efter nogle spændende dage her sejlede vi videre med ”Reje-Bendt”. Navnet var ikke uden grund, han serverede selvfangede og nykogte rejer bogstaveligt talt i spandevs på fiskekutteren tilbage til K’agssiarsuk.

Allerede dagen efter var der arrangeret et nyt spændende programpunkt. Takket være en af VAs mange kontakter, blev vi inviteret til at flyve med Grønlandsministeriets DC-4 isrekognoseringsfly, og med forudgående forældregodkendelse fik alle en enestående flyvetur over hele Sydgrønland med runding af Kap Farvel og et gensyn fra luften med såvel Julianehåb som Igaliku.

En af de sidste aftener før hjemrejsen inviterede klassen hele bygden til kaffe- og afskedsmik i forsamlingshuset, og såvel traktementet som underholdning faldt i

De grønlandske børn er på besøg i Danmark. Her er de på tur med Jørgen Bie-Olsen, til venstre og Viggo Asmussen til højre. Foto: Peter Gaardbo, Skandinavisk Pressebureau.

god smag. Efter en række taler og sang sluttede aftenen af med dansemik, og så drog man hver til sit for at gøre klar til hjemrejsen og for at sige de sidste farvel til nyfunde venner og familier. Onsdag den 5. august gik turen så tilbage til Kastrup Lufthavn, hvor vi blev modtaget af de grønlandske elever, der var ankommet med SAS lidt før os andre.

I Danmark

De grønlandske elever startede Danmarksbesøget med et introduktionsophold i en spejderhytte ved Buresø. Børnene blev skrækslagne, da de første gang gik ud for at bade, hvor sandbunden under dem gav efter i modsætning til klippengrunden hjemme. Utroligt mange an-

dre ting skulle opleves, overraske og konstateres i den kommende tid. Trods VAs meget grundige forberedelse af eleverne til danske forhold var det svært at forstå, at de kønne blomster (brændenælder) ikke var så hensigtsmæssige at indsamle, og at de store smukke, farverige danske fluer (hvepse) ikke som hjemme skulle fanges i hånden m.m.m.

Efter nogle dage blev børnene indkvarteret i hjemmene hos de børn, der havde boet hos dem i Grønland, og snart påbegyndtes skolegangen på Centralskolen, der på dette tidspunkt var ganske overbelagt med elever. Skolegangen for vore børn blev derfor henvist til teltbaracker på fodboldbanen. Ganske hyggeligt, selv om der forekom lidt forstyrrelser ind i mellem, bl.a. måtte man

De grønlandske børn er på besøg i Legoland. Foto: Peter Gaardbo, Skandinavisk Pressebureau.

jo hver gang ud og se, når en flyvemaskine drønedede henover på vej til Værløse – og der kom ganske mange. Mange nye teoretiske og praktiske ting skulle læres, og særligt én dreng havde meget svært ved at tro på det, når VA fortalte, at ”vandtanken” i Danmark ikke kunne løbe tør. Han gik rundt på alle gangene på skolen og åbnede for samtlige vandhaner for at triumfere over for VA, men han lærte også lidt nyt og fik lov at besigtige vandværket på skolen.

Det absolut største tilløbsstykke var de ganske ukendte cykler, og efter utallige timers øven opnåede eleverne stor færdighed. Ja, en dreng blev så dygtig, at han efter fleres udsagn kunne drøne ned ad Flodvej – midt på vejen – stående med det ene ben på sadlen og det andet flot hævet

mod sky. Heldigvis blev vi også her forskånet for uheld, og i det hele taget blev opholdet i Danmark takket være en engageret indsats fra hele personalet på Centralskolen og et helt fantastisk engagement fra forældrene og eleverne i de forskellige hjem en kæmpe succes, og frem for alt blev de grønlandske børns sproglige færdigheder udviklet – og fastholdt ved hjemkomsten til Grønland.

Også mange områder af Danmark blev eleverne gjort bekendt med ved ture rundt på Sjælland, lejrskole på Bornholm og besøg i Legoland. Et godt råd til efterfølgelse: Lad eleverne prøve trafikskolen i Legoland først og derefter radiobilerne i Tivoli – for ikke at skabe forveksling!

Alt godt har en ende

I november drog børnene hjem til Grønland igen, hvor der var forberedt en stor velkomst-mik i forsamlingshuset. Seks slæder med heste hentede børnene i Narssarsuaq. Desværre var isen på fjorden ikke helt stabil, og med en varslet sydostvind undervejs frarådede VA, at man drog over isen, men længslen efter at komme hjem var så stor, at man trodsede dette råd og drog afsted i halvmørke over den seje, gyngende saltvandsis dækket af et tyndt lag sne. Midt ude på fjorden kom så sydosten oppe fra indlandsisen med ca. 80 km/t, og for at holde sammen og for at fordele trykket på isen dannede man kæde. Alligvel gik en hest med slæde gennem isen. Ingen personer faldt i, men noget bagage forsvandt, og lykkeligtvis fik man hest og slæde op igen, og alle kom efter en drøj tur i land. Lysten til at samles til mik var dog forsvundet, og man drog hastigt hver til sit. Der var mange historier, der skulle berettes om, men turen over isen blev der aldrig mere snakket om!

En af de mistede kufferter med minder fra Danmark dukkede forøvrigt op igen, da isen forsvandt det følgende forår.

Hvis katederet en dag fik mæle!

Til slut tilbage til det gamle kateder i Smørum gamle Skole. Ved en auktion over skoleinventar i forbindelse med indvielse af en ny skole i K'agssiarssuk blev det købt af VA. Senere forærede han det til Ledøje-Smørum Historisk Forening, hvor det indgår i udstillingen med en skolestuen fra 1950'erne.

Foran katederet har der gennem årtier bl.a. siddet de første skolebørn, efter at bygden K'agssiarssuk blev grundlagt i 1932, amerikanske militærfolk, der skulle kontrollere mørkelægningen af hensyn til de tyske ubåde i forbindelse med etableringen af "Bluie West One", lufthavnen, der blev bygget på den anden side af fjorden i Narssarsuaq, flere danske statsministre,

Det grønlandske kateder, der nu kan ses i skolestuen i Smørum gl. Skole. Foto: Fredi Paludan Bentsen.

medlemmer af det danske kongehus og utallige udenlandske ambassadører og sidst, men ikke mindst elever fra Ledøje-Smørum Centralskole og senere også fra Ungdomsskolen.

Så det er egentligt helt passende, at katederet nu befinder sig i den gamle skolestue i Smørumovre.

Hvilke fortællinger vi kunne få, hvis katederet en dag fik mæle!

Nye Genstande 2017

af Ledøje-Smørum Historisk Forenings registreringsgruppe ved Line Ludvigsen

Traditionen tro ser vi i Nye Genstande tilbage på det forrige år og de genstande, vi har modtaget. I dette nummer af Årsskriftet vil vi altså se på og beskrive nogle af de genstande, som vi har modtaget i 2017, bl.a.:

Fra **Anne Heibroch**, Nybølle:

- **En nålepude med garntrisseholder (a)**. Givers faster, der var født i 1905 i Hornbæk og siden blev syerske, har ejet denne smarte anordning med plads til seks garntrisser og en nålepude på toppen.

Fra **Birgit Kragh Larsen**, Smørumnedre:

- **En julekirke (b)**, Selsø Kirke, trykt på farvet karton i Søndags BT i 80'erne, klippet ud og samlet af giver. Brugt til juleudsmykning.

Fra **Helmut Nielsen**, Hove:

- **En håndboremaskine (c)** fra 1947. En julegave fra givers hustru.
- **Tre små runde briketter**, der er lavet af tørv på Buehøjgård. Gårdejer Dinesen havde under krigen en maskine, som lavede tørv til briketter. De blev brugt som brændsel i årene op til, under og efter 2. verdenskrig. Briketterne er udstillet i montren sammen med arkæologi.

Fra **Jørn Tullin**, Smørumnedre:

- **En samling kunstdåser** fra Irma. De har tilhørt givers mor i Ballerup.
- **Messingstager**, bl.a. en femarmet stage.
- **Et skrivesæt (d)** i messing med et penneskaft.

Fra **Bodil Liisberg Bagh**, Ledøje:

- **En spinderok (e)** med tilhørende uld og et sæt karter.

Fra **Jette Jensen**, Smørumnedre:

- **To isforme**, der har tilhørt Dorris Nielsen på Landro.
- **En skoletaske**, som har været brugt af givers to søstre i Ledøje Skole. Måske har giver også selv brugt tasken. Skoletasken indgår i dag i vores skolestue.
- **En hue af fåreskindspels**, som givers mor, Dorrit, har brugt som barn, hvor hun boede i Skibbyområdet. Forældrene havde får, og huen er lavet af skind herfra.

Fra **Hans Madsen**, Smørum:

- **Et brevkursus** bestående af tre bøger og et arbejdshæfte i maskinteknik. Givers far arbejdede hos gartnerne i Nybølle og ville gerne vide mere om maskiner, da han også selv havde gården Frederiksholm i Sengeløse. En gård, der var fra 1740, og hvor den tidligere ejer var fæstebonde under Katrinebjerg.

Fra **Anni Agerskov**, Smørumnedre:

- **En skomagerambolt (f)** fra givers svigerfar, Arnold Pedersen, og han har formentlig fået den af sin svigerfar. Han hed Graves Bang-Christensen, og han var landmand og lavede som bibeskæftigelse træsko. Skomagerambolten har været brugt til de træsko, der skulle have såler. Han har sikkert også repareret andre af familiens sko på ambolten. Arnold var også en mand, der kunne reparere alt i hjemmet, så han har også forsålet familiens fodtøj på denne ambolt.

- **Juletræspynt og kravlenisser** til pyntning i hjemmet i 1950-1990.
- **En julekalender** til små gaver i lommerne. Lavet af elever i 1970'erne.

Fra **Britt Rasch**, Smørumnedre:

- **To porcelænsskåle (g)**, mærket henholdsvis sæbe og soda. Soda, eller natriumkarbonat, var et vaske-middel, man har brugt siden oldtiden. Skålene, der kunne hænges op, har været anvendt i familien siden 1920'erne.

Fra **Anne Marie Nielson**, Smørumnedre:

- **En pakke Richs (h)**, en kaffeerstatning, især kendt fra tiden under og efter 2. verdenskrig. Erstatningen eller eventuelt tilsætningen, som ikke indeholdt kofein, blev lavet af ca. 60 % rug og 40 % cikorierødder, tørret, formalet og brændt, så det kunne minde lidt om ristede kaffebønner.

Fra **Liselotte Krogshøj**, Allerød:

- **Kugleramme** i stor størrelse, så læreren kunne bruge den til demonstration ved undervisningen i regning. Nok anvendt i første halvdel af 1900-tallet, f.eks. på en af skolerne i Smørumovre eller Ledøje, og senere flyttet med til Centralskolen i 1959. Giver var ansat på Søagerskolen (opr. Centralskolen) og fik kuglerammen som et sjovt minde efter 1980. Kuglerammen ses i dag i skolestuen.

Fra **Jens Jørgen Nygaard**, Ledøje:

- **Diverse genstande**, som giver havde gemt fra sin tid som borgmester inden kommunesammenlægningen. Herunder et **byskilt** (150 x 40 cm), et **messingskilt** med givers navn, et **billede** med påsatte messingskil-

te fra brandfolk i Ledøje (en gave til borgmesteren i 2001), et **våbenskjold** fra Ledøje-Smørum, en **vase** formet som en birkestamme og en **figur (i)** af Ledøje-Smørum-pigen lavet af Vivi Rishede (de to ting blev brugt som gaveudveksling med venskabsbyen Dassel), og en **glaslysestage**, filigran af Lin Utzon (bl.a. brugt som gave til brudepar viet i kommunen).

Fra **Else-Marie Nielsen**, Ballerup, bl.a.:

- **En miniature ambolt (j)** i messing (12 x 5 cm). Den har tilhørt Erik Pedersen, kaldet Grønne Erik (født 20. juli 1932, død 3. august 2009). Efter hans død fik Erik Kurt Nielsen, vognmand, ambolten. Efter hans død overgik den til datteren, vores giver. Ambolten bærer inskriptionen: Smed af Guds Nåde.

Fra **Knud Larsen**, Smørumnedre:

- **En tuschtegning**, indrammet, af centralbestyreren på Ledøje Central 1918. Tegningen er en del af en serie med telefoncentraler, som KTAS fik lavet og offentliggjort i et jubilæumsskrift. Giver fandt det ved et tilfælde i nogle lokaler i Valby, hvor der tidligere ligeledes havde været en central.

Fra **Inger Byriel Andersen**, Smørumnedre:

- **En broderet sofapude (k)** (55 x 45 cm) fra først i 1950'erne, hvor giver og hendes søstre skulle udnytte tiden til at brodere puder, duge, sengetøj o.l.

Fra **Jørgen Kjøppler**, Smørumnedre:

- **To smørsker (l)** af træ med riller, der lavede et mønster i smørret, når man gravede det op af smørdritlen og rullede det mellem skeerne. Stammer formentlig fra et ismejeri.

Fra **Margrethe Mortensen**, Måløv:

- **En stor glaskugle**, som givers eksmand havde fået af sin mor. Man har set anvendelse af sådan en glaskugle i mindst to sammenhænge. I tv-serien *Downtown Abbey* bruges en lignende kugle som en slags gadespejl for tjenestefolkene, så de kan se, når herskabet er færdige og evt. skal have en ny ret ind. På Frilandsmuseet ses en kugle, der forstærker lyset i rummet, hvor de unge piger sidder og broderer i stearinlysenes skær.

Fra **Hannah Rank**, Smørumnedre:

- **En del sengetøj, duge, lyseduge, servietter, forklæde, mamelukker, undertrøjer m.m.**, som i dag kan ses i lågkisterne i vores udstilling. En del er syet af givers mor, **Martha Elise Jensen**, senere gift med **Gunnar Toftager Hansen**, og bærer derfor initialerne **M E H**. Men der er også lagner syet af givers oldemor **M L D**, **Martha Louise Drejer**. Mamelukkerne er syet af givers mormor, **Bodil Sørensen**, født den 28.8.1865. Undertrøjerne bærer initialerne **J H** for **Ingeborg Hansen**, søster til givers mor, **Martha**.

Vi er altid meget glade for at modtage ting til vores samlinger, og vi har heldigvis gennem årene haft mange glade givere, men vi har efterhånden rigtig meget på hylderne i vores lille hus og må derfor i lighed med landets større museer og samlinger begynde at se på, om vi er nødt til at sige nej tak til enkelte ting, og måske også, om vi skal begynde at levere ting tilbage til giver eller til andre, der er interesseret. Det vil fortsat være sådan, at man ved aflevering af en genstand skal besvare en række spørgsmål, f.eks. både givers og evt. brugers navn, genstandens alder og brug, oplysning

om en historie i forbindelse med genstanden, men så også om, hvad der skal ske, hvis vi ikke kan rumme genstanden længere.

a

e

f

g

h

i

Med Historisk Forening til Nordengland

af Svend Waltenburg

Årets tur gik i september 2018 til Nordengland under mottoet ”på sporet af romerne i Nordengland og vikingerne i Danelagen”. Lige som sidste år var rejsen arrangeret af vort rejseudvalg i samarbejde med Panter Rejser og atter med Klavs Verholt som en talende, meget vidende og underholdende rejseleder.

Den historiske baggrund

Efter flere forgæves forsøg lykkedes det romerne at erobre England i år 43 og gøre det til en romersk provins under navnet Britannia. Man kan undre sig over, hvad romerne ville så langt mod nord i et område, der måtte forekomme dem barskt og ugæstfrit, men det drejede sig formentlig især om at udvide skattegrundlaget for det ressourcekrævende Romerrige. For at sikre nordgrænsen mod angreb fra vilde stammer i det nuværende Skotland beordrede kejser Hadrian i år 122, at der skulle opføres en stenmur og en række forter lidt syd for den nuværende grænse mellem England og Skotland. Allerede seks år senere, i år 128, stod det imponerende bygningsværk færdigt, strækkende sig fra kyst til kyst i en længde af ca. 120 km. I længden var det dog for besværligt og ressourcekrævende at kontrollere et område så langt fra Rom, og i år 407 trak romerne sig endegyldigt tilbage. Der opstod nu en række indbyrdes stridende angelsaksiske kongedømmer, der ikke kunne enes om et samlet forsvar mod udefrakommende eventyrlystne angribere. I løbet af 700-tallet begyndte danske og norske vikinger at hærge og plyndre på den engelske østkyst. Deres overlegne skibsbygningsteknik gjorde dem i stand til at gå tæt ind til kysten og forsvinde hurtigt igen med deres bytte. Det første skriftlige vidnesbyrd om et voldeligt overfald handler om klosteret på Lindisfarne, en lille ø ud for Nordøstenglands kyst, i år 793. “Hedningene

vanhelligede Guds helligdom, hærgede vort håbs hus og trampede på helgenernes kroppe, som var de skidt på gaden”, skrev en munk i Jorvik (nuværende York) om overfaldet. Derefter bad han en bøn, der skulle blive gentaget i hele Europa i de næste 250 år: “Åh, Herre, fri os fra nordboernes vrede”. De første vilkårlige plyndringstogter afløstes efterhånden af mere varige bosættelser, og vikingerne viste, at de også kunne være dygtige kolonisatorer og handelsfolk. I år 867 lykkedes det danskerne at erobre den af romerne anlagte legionsby Eboracum, som de gav navnet Jorvik. I år 878 blev den hovedstad i et vikingekongedømme, Danelagen, dvs. der hvor dansk lov gælder, omfattende store dele af Midt-, Øst- og Nordengland. Det bestod i næsten 100 år, og man støder i dette område på tydelige spor efter vikingerne, bl.a. de mange stednavne med endelsen -by eller -thorp og gadenavne af umiskendelig nordisk oprindelse, f.eks. Swinegate og Stonegate. Omkring år 1000 var Jorvik en livlig handelsby med skønsmæssigt 10.000 indbyggere. I 1013 erobrede den danske konge Svend Tveskæg hele England, og det derved skabte nordsøimperium omfattende Danmark, England og de sydlige dele af Norge og Sverige fortsatte under sønnen Knud den Store indtil dennes død i 1035. I 1066 indtog hertugen af Normandiet, Vilhelm den Første, kaldet Erobreren, England og oprettede et normannisk kongedømme.

*Jorvik Viking Centre. Tableau med skindsmeden.
Foto: Fredi Paludan Bentsen.*

Turen til Nordengland

Onsdag den femte fløj en noget mindre gruppe end sidste år, 39 medlemmer samt en rejseleder, fra Kastrup til Manchester, en tur på ca. to timer. Her ventede en komfortabel bus og en meget venlig og imødekommende chauffør, der straks kørte os til **York**, hvor vi besøgte det spændende og teknisk imponerende **Jorvik Viking Centre**. I små vogne blev vi ført tilbage gennem tiden til vikingernes **Jorvik**, hvor en række tableauer med animerede figurer, lugte og lyde levendegjorde den tids dagligdag. Derefter var der mulighed for på egen hånd at opleve byens velbevarede middelalderlige bykerne med smalle gyder og charmerende skæve huse.

Turens anden dag bød på en herlig nostalgisk tur mod nordøst i et veteranog gennem nationalparken **North York Moors**. Damplokomotivet var fra 1934, og toget betjentes af muntre frivillige pensionister i flotte uniformer. De ældste af os kunne endnu huske, hvordan det

*Durham Cathedral er klar til festmiddag. De spisende gæster forventes at donere midler til kirkens vedligehold.
Foto: Fredi Paludan Bentsen.*

var at køre med damptog som barn. Endestationen var kystbyen **Whitby**, hvor vi pligtskyldigst prøvede den af mig uforståelige grunde berømte engelske ret fish and chips. Den hyggelige by bød i øvrigt på en kirke og en klosteruin fra normannertiden, der lå så højt, at næppe alle nåede at opleve den smukke udsigt over byen. Om eftermiddagen kørte bussen os videre nordpå til universitetsbyen **Durham**. Universitetet har siden 1832 haft

til huse i byens gamle borg fra 1072, men var desværre ikke tilgængeligt for besøgende. Til gengæld beundrede vi den imponerende domkirke fra 1133, der lå lige ved siden af.

Til sidst kørte vi endnu længere nordpå til vort hotel for de næste to nætter i **Gateshead**, en sydlig forstad til Newcastle. Her oplevede nogle af os det pinlige, at det tildelte hotelværelse allerede var optaget. En befippet rejseudtager kunne berette, at der kom en sparsomt påklædt og temmelig forbavset kvinde til syne, da han åbnede døren. Fællesmiddagen var denne gang ikke på hotellet, men på en, skal vi sige, meget folkelig restaurant, hvor vi oplevede engelsk pub-stemning for fuld udblæsning. Tredje sal var dog reserveret til os i nogenlunde afstand fra epicentret.

Om fredagen kørte vi først helt op nordpå til **Bamburgh Castle** ude ved kysten. Her lå fra gammel tid en borg, som vikingerne ødelagde i år 993. Normannerne byggede en ny borg på stedet, men den blev ikke vedligeholdt og forfaldt mere og mere. Efter nødtørftige restaureringer i 17- og 1800-tallet blev bygningerne i 1894 købt af den hovedrige erhvervsmand William Armstrong, som i de følgende år foretog nærmest en gendigtning af den oprindelige borg. Vejret var desværre slået om med silende regn, så vi skyndte os indenfor i det store borgkompleks. Efter frokost i den nærliggende lille by undersøgte vi muligheden for at køre til Holy Island eller Lindisfarne, hvor som nævnt det første registrerede vikingeovertagelse fandt sted på øens kloster i år 793. Øen er forbundet til fastlandet med en ebbevej, som denne dag først ville være farbar efter kl. 17, hvilket desværre ikke kunne indpasses i vor tidsplan. Det må vi have til gode til en anden god gang. I stedet kørte vi tilbage mod Newcastle, hvor vi besøgte det enorme butikscenter ”Metrocentre Intu” og bagefter gik en lille tur i byen.

Lørdag den ottende rettedes fokus mod romerne. Vi forlod nu Newcastle og kørte mod vest langs den med rette verdensberømte **Hadrians mur**, opkaldt efter Hadrian, der var romersk kejser år 117-138. Det første stop gjaldt ruinerne af et romersk fort ved **Chesters**, hvor et rytteri-regiment på anslået 500 mand havde været stationeret. Især det store badeanlæg ved floden var imponerende. Ved **Housesteads** længere vestpå havde romerne udnyttet terrænforholdene og anlagt et endnu større fort på toppen af et højdedrag. De, der var i stand til at indfri de fysiske krav og nåede helt op, oplevede ruinerne af et storslået anlæg. Herfra kunne vi også overskue et større, velbevaret stykke af forsvarsmuren. Den så solid ud, men var noget lavere, end jeg havde forestillet mig. Det må formodes, at fristelsen gennem de forløbne århundreder til at fjerne de øverste lag af de nøje tilhuggede sten og bruge dem som byggemateriale andetsteds har været for stor.

Om aftenen blev vi indkvarteret for de to næste nætter på et skønt gammelt jernbanehotel fra 1880 i stationsbyen **Grange-over-Sands** lige ud til vandet i den sydlige ende af Lake District. Hotellet formeligt osede af en svunden tids nu noget nedslidte elegance. Vi nød en fælles middag i den elegante højloftede spisesal med udsøgt høflig betjening.

Søndagen bød på et mere afslappet program med først en sejltur på **Lake Windermere**. Gårsdagens dårlige vejr med silende regn fortsatte desværre, så planerne om den traditionsrige ”frokost i det grønne” under busturen nordpå til Carlisle gik bogstaveligt talt i vasken. I Carlisle nøjedes vi med at beundre den store normannerborg fra slutningen af det 11. århundrede udefra og skyndte os over til et stort overdækket indkøbscenter, hvor vi kunne spise frokost i tørvejr. Senere klarede det dog op, så vi kunne gå lidt rundt i byen og bl.a. se den smukke gamle domkirke, hvor der tilfældigvis var prøve med et meget

*Chesters Roman Fort.
Ruiner af en bygning med
romersk bad. Foto: Fredi
Paludan Bentsen.*

velsyngende kor. Inden fællesmiddagen på hotellet blev der tid til en smuk spadseretur langs vandet.

Mandag den tiende, efter at Holger havde taget det obligate gruppebillede i hotellets have gik det med bussen tilbage til **York**, hvor der nu var tid til at se og opleve, hvad vi ikke nåede på uturen, f.eks. at vandre rundt om den oprindelige by på toppen af den godt tre km lange og meget velbevarede middelalderlige **bymur** med de fire store byporte. Undervejs holdt Lisbet og jeg pause i Betty's Tearoom i Stonegate, et aldeles vidunderligt sted i et gammelt skævt og lavloftet hus med en intens gammel engelsk atmosfære og udsøgt høflig betjening. Det kan godt være, at det engelske køkken ikke har det bedste ry, men te og kager, det kan de!

Afskedsmiddagen blev holdt på en italiensk restaurant i byen, hvor Finn endnu engang gav sin "sildeolie-sang" til bedste – til lige stor glæde for de gamle garvede medlemmer som forundring for de nye.

Hjemrejse

Tirsdag den ellefte var sidste dag, og en dejlig og udbytterig tur lakkede mod enden, men da vi først skulle køre til lufthavnen om eftermiddagen, blev der tid til endnu en runde i **York**. En del valgte at se nærmere på den storslåede domkirkes indre, hvilket kostede den nette sum af 11 £, dog kun 9 £ for pensionister. Forklaringen på denne efter danske forhold dyre entré er, at den anglikanske kirke ikke er en statskirke og derfor selv må sørge for vedligehold m.v.

Tak til rejseudvalget, Panter Rejser og Klavs Verholt for en veltilrettelagt og velgennemført rejse til et land med en interessant, spændende og glørværdig fortid, men desværre også med nutidige tegn på, at det faldne imperium er i splid med sig selv og har svært ved at finde sin plads og en passende rolle i et ændret Europa.

*Under opholdet på hotellet "Cumbria Grand" i stationsbyen Grange-over-Sands blev rejsens deltagere samlet til det obligate holdbillede. To manglede dog. De ses her til højre.
Foto: Holger Agerskov.*

Lokalarkivet 2018

af Rolf Kjær-Hansen, arkiv- og museumsleder, Egedal Arkiver og Museum

Arbejdet i Lokalarkivet har igen i år været præget af fremdrift, der er sat fokus på de gode historier, som der findes så mange af i vores lokalhistorie. Arkivet fungerer som kommunens fælles hukommelse. De mange frivillige medarbejdere sørger for et højt aktivitetsniveau, hvor der hurtigt kan svares på de forespørgsler, der måtte dukke op.

Registreringssystemet udgør kernen i Arkivets arbejde, og der har længe været et ønske om at skifte til et mere tidssvarende og opdateret system. I år er der igangsat en

proces med at udvælge det bedste og mest brugervenlige system, og håbet er, at der allerede fra nytår vil være anskaffet et nyt registreringssystem. Der må dog påregnes et større arbejde med at få konverteret data fra det gamle system, men forhåbentligt vil det nye system betyde en lettere arbejdsgang med at inddatere og fremfinde arkivalier samt gøre dem tilgængelige på internettet. Netop formidling og tilgængeliggørelse er vigtige og bærende elementer i Arkivets arbejde. Den nye EU-forordning om beskyttelse af persondata (GDPR), der trådte i kraft med

Borgmester Karsten Søndergaard og formand for Kultur- og Erhvervsudvalget Charlotte Haagendrup ankom i år standsmæssigt til Svenske Slaget i en hestetrukken vogn. Derefter satte de dagen i gang med en kanonsalut.

Foto: Frederik Roed, Egedal Kommune.

øjeblikkelig retsvirkning 25. maj 2018 vil også få stor indflydelse på Arkivets arbejde. Lokalkivet har lov-hjemmel i arkivloven til at opbevare personoplysninger, men med den nye lovgivning vil det oplagt betyde, at Arkivet nøje skal overveje, hvad der må gøres tilgængeligt på internettet. Arkivet har dog allerede stor erfaring med håndtering af klausuleret og ikke-tilgængeligt materiale, så der er en stor opmærksomhed på netop disse forhold. Der er derfor sikkerhed for, at Arkivet ansvarligt passer på de følsomme oplysninger, vi gemmer for eftertiden. Desuden har en del af Arkivets medarbejdere i år deltaget i fælles arkivkurser, hvor arkivpraksis og arkivarbejde blev behandlet.

Svenske Slaget

Den årlige markering af de begivenheder, der fandt sted for over 350 år siden under Svenskekrigene, var også i år en stor formidlingsopgave for Arkivet. I samarbejde med Historisk Forening og de mange medvirkende foreninger, var "Svenske Slaget i Smørum" igen i år en stor Smørum-

Bartskærerne bærer en slagen kriger til lazarettet efter Svenske Slaget. Foto: Frederik Roed, Egedal Kommune.

begivenhed, men også en Egedal-begivenhed, der er med til at binde kommunen sammen omkring en fælles historie. Der bliver på en dramatisk og autentisk måde formidlet en historisk oplevelse. I år var der med hjælp fra Action Art skruet op for de dramatiske og sceniske virkemidler: Der deltog endnu flere heste og skuespillere, der kunne bibringe publikum en oplevelse af at deltage i historiske optrin, hvor de selv kunne spille en hovedrolle. Det har også udviklet sig til en årligt tilbagevendende tradition, at fem folkeskoler i Egedal, i år bl.a. Boesagerskolen og Balsmoseskolen, får besøg af musketerer fra "Sjællandske Musketergarde" samt en levende formidler i form af Jørgen Storm fra Ældre Sagen/Foreningen Norden.

Opgradering af Smørum gamle Skole

Arkivet har oplevet en yderligere opgradering af de fysiske rammer i Smørum gl. Skole, idet der er påbegyndt et større projekt med fornyelse af ventilationssystemet. Dette skulle resultere i et bedre indeklima både til gavn for arkivalier og museumsgenstande samt de mange brugere af lokalerne der foruden Arkivet og Historisk Forening omfatter en lang række foreninger.

Hove Langdysse er nu flot istandsat efter afsluttet pleje og vedligeholdelse, og der arbejdes i øjeblikket i samarbejde med Hove Bylaug på at skabe en mere indbydende indgang til oldtidshøjen.

Egedal Kommune og Roskilde Kommune har i samarbejde med lokale ildsjæle og bylaug skabt et nyt stiforløb fra Hove til Herringløse, Absalonstien, der følger et oldgammelt vejforløb. Der vil blive opsat skilte, der fortæller historien om vadestedet og den gamle oldtidsvej.

Lokalhistorien på dagsordenen

Arkivet har i årets løb medvirket til en lang række aktiviteter og events, hvor lokalhistorien er sat på dagsordenen. Der har været flere besøg fra Ældre Sagen, der var på

historisk bustur rundt i kommunen samt, besøg fra Egedal Kommunes Center for Skole og Dagtilbud. Der blev i efteråret i samarbejde med Ballerup Museum arrangeret historisk cykeltur, ”På kanten af Egedal”, hvor man kunne opleve historiske seværdigheder i grænselandet mellem Egedal og Ballerup.

Der har ligeledes været afholdt kursus i slægtsforskning på internettet.

I samarbejde med de historiske foreninger var Arkivet

også til stede på messen ”Egedal for Alle” på det nye rådhus, hvor man i fællesskab fortalte vores fælles historie. Arkivet har således igen i år været meget aktiv og udadvendt i sit arbejde. Der skal lyde en stor tak til de mange frivillige arkivmedarbejdere, der er forudsætningen for at drive et så velfungerende lokalarkiv. Samarbejdet med Historisk Forening og Slægtshistorisk Forening/DIS-Egedal har som altid fungeret glimrende og resulteret i gode fælles projekter.

Studie- og inspirationstur gik i år, ”I Hvidernes fodspor”. I omegnen af Ringsted besøgte vi museer og mindesmærker, der havde tilknytning til Hvideslægten. På billedet ses frivillige og ansatte ved Egedal Arkiver og Museum ved Sørup Herregaard. Foto: Tobias Jespersen, Egedal Arkiver og Museum.

Historisk Forening 2018

af Line Ludvigsen

Ny bestyrelse

Når jeg som medlem af bestyrelsen i Ledøje-Smørum Historisk Forening ser tilbage på året, der er ved at være gået, er det først og fremmest udskiftningen i bestyrelsen, der springer i øjnene. Vores igennem mange år trofaste og meget flittige formand, Anni Agerskov, og ditto næstformand, Inga Nielsen, havde allerede inden årsskiftet meddelt bestyrelsen, at de ønskede at træde tilbage ved generalforsamlingen i marts. Vi andre beklagede det meget, men kunne selvfølgelig godt forstå deres beslutning – de havde virket for foreningen i rigtig mange år. For at lette overgangen gjorde de begge i de følgende måneder et stort arbejde med at beskrive de mange forskellige arbejdsopgaver, der følger med posterne som formand og næstformand. De gav også gode råd med hensyn til fremtidig vægtning af opgaverne.

Det sidste bestyrelsesmøde den 5. februar blev afholdt hos Inga med en efterfølgende hyggelig middag, som hun og Anni gav. Her sagde vi på foreningens vegne tak for deres store arbejde med overrækkelse af et gavekortophold for dem og deres ægtefæller. På den efterfølgende generalforsamling blev de også takket med pæne ord af Steen Asger Jensen og af undertegnede.

Heldigvis vil Anni fortsætte sit arbejde med registrering, skoletjeneste, rejseudvalg og korrektur. Inga har også lovet foreløbig at fortsætte sit meget omfattende arbejde med Årsskriftet, med skoletjenesten og opgaver i forbindelse med udgivelsen af Smånyt m.m.

Men gode råd var alligevel dyre! Bestyrelsen består af ni medlemmer, heraf to suppleanter, som ifølge foreningens historie virker på samme vilkår som de øvrige med

hensyn til mødedeltagelse og aktiviteter. Vi skulle med andre ord både finde to nye medlemmer til bestyrelsen og løse problemet omkring varetagelsen af formands- og næstformandsopgaverne. Vi begyndte derfor at sende følere ud blandt vores medlemmer allerede inden årsskiftet. Til vores store lettelse indvilgede Knud Larsen, der i nogle år har været særdeles aktiv i registreringsarbejdet, i at stille op til bestyrelsesvalget. Dernæst meddelte Hannelore From, at hun på opfordring gerne ville vælges som suppleant. Så første del af problemet var løst. Ved generalforsamlingen den 10. marts blev de opstillede heldigvis alle valgt.

På det efterfølgende konstituerende bestyrelsesmøde meddelte Finn Sølvbjerg Hansen til alles store lettelse, at han gerne ville påtage sig den vigtige rolle som formand, og selv turde jeg så godt sætte mig på posten som næstformand og sekretær. Finn har igennem en del år allerede udført et meget stort arbejde for foreningen, bl.a. med praktiske opgaver og kontakter i forbindelse med huset, med planlægning og udførelse af sommerture, andre arrangementer, den årlige rejse og meget andet. Alt sammen udført til alles store tilfredshed. Vi var derfor meget glade for Finns melding. Men det var alligevel vigtigt for bestyrelsen, at vi enedes om, at vi alle fremover påtager os så mange af de nødvendige opgaver som muligt, og at vi også får inddraget flere af vores menige medlemmer til opgaver i forbindelse med vores arrangementer i huset, kagebagning, borddækning, kaffebrygning, opvask og hovedrengøring og lignende. En af de tunge formandsopgaver er kontakter ud af huset til kommunens andre historiske foreninger og til Kroppedal Museum. Her har Knud Larsen meldt sig, ligesom han også

har overtaget arbejdet med foreningens hjemmeside. Desuden vil vi fremover nøje overveje, hvilke opgaver og tiltag foreningen skal påtage sig.

Det er en svær opgave at skulle efterfølge Anni og Inga, men vi har fået gode råd og vejledning og lovning om mere, så bestyrelsen er nu alligevel ved godt mod. Vi er efterhånden ved at finde vores vej frem og ser lyst på fremtiden.

Ture og arrangementer

Der har også i dette år været et godt og bredt udbud af ture og arrangementer. Vi har haft foredragsaftener om ”Danmarks børn”, hvor en gammel kending, Mette Gundel, fortalte om børns vilkår, rettigheder og pligter fra år 1600 til 1900. Jens Peter Smørum kom og fortalte om sin berømte farfar, folketingsmand og minister Jens Smørum, født i Smørumnedre. Efter generalforsamlingen

Rudolph Tegner: Ofringen, 1917-18. Statue i parken omkring Tegners Museum. Foto:Fredi Paludan Bentsen

hørte vi om Rudolph Tegner som oplæg til årets sommertur. Senere på foråret fik vi også et foredrag om sommerturens andet mål, nemlig Nivaagaard Teglværk. I efteråret har vi haft foredrag om "40, fed og førstegangs-fødende" af morsomme og meget vidende Nina Søndergaard, om "Fængselskibene i London" af Niels Bjørn Hansen som opfølgning på hans tidligere fortælling om sørøverne på kongens bud, kaperne. I et samarbejde med Stenløse og Ølstykke Historiske Foreninger afholdtes et arrangement på Ølstykke Bibliotek i oktober, hvor Lotte Sparrevohn fra Kroppedal Museum fortalte om de spændende arkæologiske fund i Værebros Ådal.

Vi har igen i år haft gode og spændende ture ud af huset. "Stop slaveri" var en meget interessant udstilling på Arbejdermuseet, der udover at fortælle om slaveri i fortiden, ikke mindst om vores engagement på De Vestindiske Øer, også satte fokus på slaveri i dag. Efter rundvisningen nød vi kaffe og kiksekage, som i de gode gamle dage, i museets kaffestue. I april var vi på en spændende rundvisning i det nye Carlsbergområde. Der afsluttedes selvfølgelig med en øl! I efteråret gik turen til Musikmuseet i det gamle Danmarks Radio i Rosenørns Allé.

Årets sommertur gik som nævnt til Nivaagaard Teglværk, hvor vi så den imponerende ringovn. Frokosten indtog vi på Lagunen i Nivaa Havn, det var meget lækkert! Dagens andet besøg var Rudolph Tegnerts meget spændende museum og statuepark ved Dronningmølle. Den usædvanlig dejlige danske sommer var jo allerede begyndt, så det gav også denne dags oplevelser en ekstra dimension. 40 medlemmer deltog i turen.

Læs også Svend Waltenburgs beretning om årets meget vellykkede rejse til Danelagen i Nordengland.

Egedal for Alle

Søndag den 18. marts blev der afholdt Egedal for Alle, hvor virksomheder og foreninger i kommunen i små

stande kunne fortælle om deres virke. Historisk Forening havde fået tildelt et fjernt hjørne sammen med kommunens andre historiske foreninger. Vi havde en lille konkurrence med at gætte gamle genstandes brug og fik da også uddelt et par præmier til de dygtige. På vores efterfølgende evaluering besluttede vi dog, at udbyttet for foreningen var for lille til et sådant arrangement, og at vi derfor ikke ønsker at deltage næste år.

Svenske Slaget

Igen i år afholdtes der et stort arrangement bag Kulturhuset i Smørum, hvor omdrejningspunktet var krigen mellem Danmark og Sverige i 1600-tallet. Det var en herlig sommerdag (27 maj) med godt vejr og rigtig mange besøgende. Vores forening fortalte historien om smørum-bøndernes overfald på ti svenske krigere, fremvisning af en kopi af mindestenen, fortælling om baggrunden for krigen og overfaldet, herunder en lille spørgekamp for børnene, fremstilling af vafler, bagt som i perioden over bål, og af prangerpunge, hvori man f.eks. kunne lægge den mønt, som man kunne få slået i en anden bod. Desuden havde vi fremvisning af våben og redskaber fra perioden. I Kulturoldhuset var krovæggbillederne, der bl.a. beskriver episoden med overfaldet, i lighed med sidste år ophængt.

Vi har efter en del overvejelser i bestyrelsen besluttet at deltage igen næste år, dog med visse begrænsninger, der gør arbejdet og især forberedelserne mindre.

Besøg i Smørum gamle Skole

Den første søndag i hver måned holder skolen åbent. Her bydes man gerne på en kop kaffe og får tilbudt en rundvisning i museets udstillinger med fortællinger om husets og egnens historie. Vi lægger også gerne op til andre aktiviteter, f.eks. at skrive med pen og blæk, hvis der er børn med. Der kan også læses i gamle ugeblade

Historisk Forenings informationstelt ved Svenske Slaget. Foto: Frederik Roed, Egedal Kommune

eller i nogle af foreningens udgivelser. Vi fortæller også gerne om gode gåture ud til andre spændende historiske steder i kommunen, f.eks. til Smørholmen og Gyngehøj ved Edelgave. Åbent hus annonceres både i Frederiksborg Amts Avis og på Facebook, ligesom vi også har haft annonce i Ledøje-Smørum og Måløv Avis. Gæster kommer også gerne ind på deres søndagstur forbi huset. Stor er som regel overraskelsen over husets mange fine udstillinger.

Året har ikke budt på så mange skolebesøg, men det er stadig et af vore tilbud.

Registrerings- og arbejdsgruppen

Hver anden uge mødes ca. 10 frivillige til arbejdet med registrering og udstillinger. Vi har fået taget hul på det omfattende arbejde med at restaurere et af krobillederne under kyndig vejledning af Anne Marie Teuber. Første opgave hermed er at skrabe bagsiden ren. Det foregår

med skalpeller og er meget tidskrævende, men en lille gruppe er kommet rigtig godt i gang. Senere skal maleriet renses med sodsvampe og monteres. Det er en opgave, der kommer til at strække sig langt ind i næste år.

Vores registreringsprogram Regin, med hvilket vi i de sidste mange år har beskrevet vores mange genstande i en database under Kulturarvsstyrelsen, er nu blevet erstattet af et nyt mere tidssvarende program, SARA. Knud Larsen har været på kursus og skal nu påtage sig opgaven at lære os andre brugen af det nye værktøj.

Nye udstillinger

Vi har et godt samarbejde med Lokalarkivet og Slægts-historisk Forening, som vi deler hus med. Arkivet har længe haft et stigende behov for mere arbejdsplads og har derfor ytret ønske om at få det lokale, som i de senere år har huset vores 70'er-drengværelse.

For at imødekomme dette ønske har arbejds- og registreringsgruppen i dette efterår påbegyndt en større omrokering og reovering af vores udstillinger. 70'er-drengværelset overlever, men nu blot i det nuværende kvinderum og kombineret med et lillesøsterværelse, der dog beskriver en langt tidligere periode. I indgangen bliver der opstillet dele af udstillingen i kvinderummet, nemlig vaskekonen med tilhørende remedier. Monterne med arkæologi m.m. rykker ind i salen, hvor de store, gamle og utidssvarende montere nedlægges.

Det er selvfølgelig et større arbejde, der derfor også kommer til at strække sig over længere tid. Etableringen af et nyt ventilationsanlæg i huset vil også sinke arbejdet noget. Men vi er sikre på, at det vil komme til at tage sig rigtig godt ud. Når det hele står klar, vil vi selvfølgelig invitere jer til en indvielse.

Andre tiltag

Fire medlemmer af bestyrelsen deltog i april i Dansk Lokalhistorisk Forenings årsmøde, der i år blev afholdt i Ribe. Igen i år med et godt og givtigt udbytte. Emnet var Befæstningsværker i Danmark i nyere tid. Herunder fra Vestvolden, Københavns befæstning og til Anden Verdenskrig med Atlantvolden. Ideer fra årsmødet vil præge nogle af næste års arrangementer i vores forening.

Skilteudvalget under Rolf Kjær-Hansen og Inga Nielsen har udarbejdet tre skilte til Absalonstien i Hove, og Rolf står bag udarbejdelse af nye skilte til Ormehøj og Lemmingehøj. De er finansieret af Golfklubben.

Anlægget, der muliggør god fremvisning af billeder og lignende samt ordentlig lyd til vores foredrag, trænger til en opdatering. Vi har derfor indhentet nogle tilbud hos Oticon, der leverede anlægget i sin tid. Da det er en større udskrivning, vil bestyrelsen ansøge kommunen om støtte hertil. Mere herom i det kommende år.

Tak

Her skal der til sidst lyde en stor tak til alle vores samarbejdspartnere, Kroppedal Museum, Ølstykke Historisk Forening, Stenløse Historisk Forening, Egedal Kommune og Egedal Arkiv ved Rolf Kjær-Hansen m.fl. Tak til vores trofaste og meget gavmilde sponsorer, der gør denne udgivelse mulig. En meget stor tak til Inga Nielsen og Fredi Paludan Bentsen for deres uvurderlige indsats ved udarbejdelsen og udgivelsen af Årsskrift 2018.

Også tak til alle medlemmer både jer, der yder en arbejdsindsats i diverse udvalg, og alle jer, der med jeres medlemskab og jeres fremmøde er med til at gøre vores forening så velfungerende.

En rigtig glædelig jul og et godt nytår til jer alle.

En stor tak til vore sponsorer, der gør det muligt at udgive Årsskrift 2018

Axfield Consult Aps, Grethe Bielefeldt, Kratlodden 46, Måløv

Benny Johansen & Sønner A/S, Kirkevej 8, Ledøje

Buehøjgaard Møbler A/S, Hove Bygade 4, Hove

Dansk Lokalhistorisk Forening

Gartneriet Rosenlund, Skebjergvej 33, Smørumnedre

Gunnars Planter, Ole Hansen, Råbrovej 34, Smørumnedre

Jacob's Auto, Jacob og Gitte Jensen, Nybøllevej 33, Smørum

Murermester, Brdr. Theisen, Rugvej 7, Smørumvang

Oticon Fonden, Kongebakken 9, Smørumnedre

Realmæglerne, Viggo Axelsen Aps, Ballerup/Smørum

Restaurant Kongemosen, Kongemosen 1, Smørumnedre

Skorstensfejer René Tausø Bak, 22 16 94 27, Tune

SuperBrugsen, Flodvej 75G, Smørumnedre

